

Resultaten onderzoek

Wet Tijdelijk Huisverbod Twente

S. Biesma

M. Boendermaker

B. Bieleman

Resultatenonderzoek Wet Tijdelijk Huisverbod Twente

April 2011

INRAVAL
Groningen-Rotterdam

COLOFON

© St. INTRAVAL

Postadres:
Postbus 1781
9701 BT Groningen
E-mail *info@intraval.nl*

www.intraval.nl

Kantoor Groningen:
St. Jansstraat 2C
Telefoon 050 - 313 40 52
Fax 050 - 312 75 26

Kantoor Rotterdam:
Goudsesingel 68
Telefoon 010 - 425 92 12
Fax 010 - 476 83 76

April 2011

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Tekst:	S. Biesma, M. Boendermaker, B. Bieleman
Opmaak:	M. Boendermaker
Omslag:	E. Cusiel
Druk:	Copy-Copy Groningen
Opdrachtgever:	Gemeente Enschede

ISBN: 978 90 8874 110 4

INHOUDSOPGAVE

Hoofdstuk 1	Inleiding	1
	1.1 Aanleiding	1
	1.2 Onderzoeksvragen	2
	1.3 Onderzoeksopzet	2
	1.4 Leeswijzer	5
Hoofdstuk 2	Huisverbod	7
	2.1 Wet tijdelijk huisverbod	7
	2.2 Beleidsveronderstellingen	8
	2.3 Implementatie Twente	10
	2.4 Gegevens gemeente, reclassering, Bureau Jeugdzorg, politie	13
Hoofdstuk 3	Achterblijvers	17
	3.1 Oplegging	17
	3.2 Hulpverlening	20
	3.3 Naleving	24
	3.4 Gevolgen	25
	3.5 Plannen van aanpak	27
	3.6 Resumé	28
Hoofdstuk 4	Uithuisgeplaatsten	29
	4.1 Oplegging	29
	4.2 Hulpverlening	34
	4.3 Naleving	38
	4.4 Gevolgen	39
	4.5 Dossiers en registratiegegevens	42
	4.6 Resumé	43
Hoofdstuk 5	Samenvatting en conclusies	45
	5.1 Beleidsveronderstellingen	45
	5.2 Plannen van aanpak	46
	5.3 Doelstelling	47
	5.4 Ten slotte	49
Bijlage	Itemlist achterblijvers en uithuisgeplaatsten	51

1. INLEIDING

In dit rapport wordt verslag gedaan van het resultatenonderzoek Wet Tijdelijk Huisverbod in Twente. Het onderzoek is uitgevoerd door advies- en onderzoeksbureau INTRAVAl in opdracht van de gemeente Enschede op verzoek van het Regionaal College van Twente. Hieronder wordt allereerst een korte schets gegeven van de achtergrond van het onderzoek, gevolgd door de onderzoeksvragen. Vervolgens wordt aangegeven hoe het onderzoek heeft plaatsgevonden.

1.1 Aanleiding

Op 1 januari 2009 is de Wet tijdelijk huisverbod in werking getreden. In de regio Twente is gestart met de toepassing ervan op 1 maart 2009. Het voornaamste doel van het huisverbod is het stoppen van het geweld. Huiselijk geweld wordt in de Aanwijzing Huiselijk Geweld van het Openbaar Ministerie (OM) omschreven als geweld dat wordt gepleegd door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Onder huiselijk geweld vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen, in en om het huis). Als verdachten van huiselijk geweld kunnen worden aangemerkt: (ex)partners; gezinsleden; familieleden; en huisvrienden. Huisvrienden zijn personen die een vriendschappelijke band onderhouden met het slachtoffer of iemand uit de onmiddellijke omgeving van het slachtoffer die ze in de huiselijke sfeer ontmoeten. Verdachten en slachtoffers kunnen mannen en vrouwen zijn, en kunnen kind of volwassene (waaronder ouderen) zijn.

Het huisverbod houdt in dat een pleger van huiselijk geweld in beginsel tien dagen zijn of haar woning niet meer in mag en in die periode ook geen contact mag opnemen met de partner of de kinderen. De pleger wordt in dit geval uithuisgeplaatste genoemd, terwijl de partner en kind(eren) achterblijvers worden genoemd. De maatregel biedt de mogelijkheid om in een noodsituatie te voorzien in een afkoelingsperiode waarbinnen de nodige hulpverlening op gang kan worden gebracht en escalatie kan worden voorkomen. Het huisverbod wordt in de vorm van een beschikking uitgereikt door de burgemeester of door de politie indien zij daartoe is gemandateerd. De burgemeester kan afhankelijk van de situatie het huisverbod verlengen tot maximaal vier weken. Een uithuisgeplaatste die zich niet aan het huisverbod houdt, kan maximaal twee jaar gevangenisstraf krijgen of een taakstraf. De uithuisgeplaatste heeft de mogelijkheid om tegen het huisverbod in beroep te gaan bij de bestuursrechter.

Resultatenonderzoek

Het Regionaal College heeft, nadat in 2009 een procesevaluatie heeft plaatsgevonden¹, gevraagd om een onderzoek naar de resultaten van de Wet tijdelijk huisverbod in Twente door een extern bureau. Het gaat derhalve niet om een effectevaluatie, waarbij wordt onderzocht of de resultaten van een interventie uitsluitend aan die interventie kunnen worden toegeschreven (effectiviteit). Voor het uitvoeren van een effectevaluatie moet minimaal een quasi-experimentele onderzoeksopzet worden gebruikt, waarbij ten minste voor en enige tijd na het huisverbod vragenlijsten worden afgenomen bij een experimentele groep (uithuisgeplaatsten en achterblijvers) en een controlegroep. Deze controlegroep dient

¹ Zwieten, van M., B. Bieleman (2009): Buiten de deur. Procesevaluatie Tijdelijk Huisverbod Twente periode maart tot en met augustus 2009. St. INTRAVAl, Groningen-Rotterdam.

te bestaan uit personen die vergelijkbaar zijn met de uithuisgeplaatsten en achterblijvers, maar bij wie geen huisverbod is opgelegd. Het is in de praktijk echter niet ethisch verantwoord om bij personen die aan de criteria voor een huisverbod voldoen omwille van een onderzoek geen huisverbod op te leggen. Bovendien zou het werven van voldoende geschikte deelnemers voor een controlegroep voor dit onderzoek een zeer gecompliceerde en tijdrovende opgave zijn. Bij een resultatenonderzoek is het gebruik maken van een controlegroep geen vereiste.

1.2 Onderzoeksvragen

De centrale vraagstelling van het onderzoek luidt als volgt:

Wat zijn de resultaten (op cliëntniveau) van de uitvoering van de Wet tijdelijk huisverbod in de Twentse gemeenten?

Daarbij zijn de volgende onderzoeksvragen onderscheiden:

1. Wat zijn de beleidsveronderstellingen die ten grondslag liggen aan (de hulpverlening rond) het huisverbod in Twente? Dat wil zeggen, hoe (via welke processen en gedragsmechanismen) zou een specifieke interventie de gewenste gedragsveranderingen bij de doelgroep tot stand moeten brengen? Wat zijn de beoogde resultaten?
2. In hoeverre komen de beleidsveronderstellingen terug in het Plan van aanpak? Is het Plan van aanpak daadwerkelijk uitgevoerd?
3. Is de hoofddoelstelling van het huisverbod – het stoppen van het geweld - bereikt? In hoeverre is er sprake van recidive bij de personen die een huisverbod hebben opgelegd gekregen?

1.3 Onderzoeksopzet

De onderzoeksopzet bestaat uit meerdere samenhangende onderdelen. Tijdens het eerste onderdeel is relevante (schriftelijke) informatie verzameld en zijn (groeps)gesprekken gehouden voor het achterhalen van de beleidsveronderstellingen. In het daaropvolgende onderdeel is het Plan van aanpak voor de hulpverlening aan het systeem (uithuisgeplaatste, achterblijver en eventuele kinderen) geanalyseerd. Vervolgens zijn interviews gehouden met uithuisgeplaatsten en achterblijvers. Ten slotte zijn enkele registratiegegevens van de drie reclasseringsorganisaties, Bureau Jeugdzorg en de Monitor Huiselijk Geweld (gebaseerd op politiegegevens) opgevraagd en geanalyseerd, onder andere om na te gaan in hoeverre er sprake is van recidive.

Beleidsveronderstellingen

In het eerste onderdeel van het onderzoek is nagegaan welke veronderstellingen en bijbehorende werkzame mechanismen ten grondslag liggen aan de Wet tijdelijk huisverbod en de daarmee gepaard gaande hulpverlening zoals deze is vormgegeven in Twente. Met dit onderdeel is antwoord verkregen op de eerste onderzoeksvraag. Er wordt zichtbaar gemaakt op welke wijze wordt verondersteld dat het beleid en de daaruit voortvloeiende maatregelen werken en wat de beoogde resultaten zijn. Inzicht in de achterliggende beleidsveronderstellingen biedt een verklaringsmodel voor de behaalde resultaten.

Interventies gericht op het systeem (uithuisgeplaatste, achterblijver en eventuele kinderen) dienen erop gericht te zijn om het geweld te stoppen. Dit kan op velerlei manieren. Elke vorm van interventie berust op een interventietheorie of een set van logisch samenhangende

veronderstellingen, waarin expliciet wordt gemaakt op welke wijze de interventie het geweld doet stoppen. Aan de hand van een documentenstudie en gesprekken met de opstellers is nagegaan op welke wijze de interventies aan het beleidsdoel bijdragen. Gereconstrueerd is welke beleidsveronderstellingen ten grondslag liggen aan de interventie en wat daarbij de werkzame mechanismen zouden moeten zijn.

Documentenstudie

Gestart is met een literatuur- en documentenstudie voor het nader invullen van het beleidskader. Het gaat daarbij om landelijke beleidsdocumenten over de Wet tijdelijk huisverbod én beleidsdocumenten van de Twentse gemeenten, de drie maatschappelijk werk instellingen (Carint, MwnwT en SMD-EH), de drie reclasseringsorganisaties (Reclassering Nederland, Tactus en Leger des Heils) en Bureau Jeugdzorg Overijssel (BjzO) over (de uitvoering van) het huisverbod in Twente.

Groepsgesprekken sleutelinformanten

Vervolgens zijn acht (groeps)gesprekken gehouden met beleidsmedewerkers van de gemeenten en de volgende instellingen: het maatschappelijk werk (Carint, MwnwT en SMD-EH); de reclassering (Leger des Heils, Reclassering Nederland en Tactus) en Bureau Jeugdzorg Overijssel (BjzO). In deze gesprekken zijn de achterliggende veronderstellingen en werkzame mechanismen van de Wet tijdelijk huisverbod besproken. Tevens is ingegaan op de mogelijkheden om achterblijvers en uithuisgeplaatsten waarmee de instellingen contact hebben gehad te benaderen voor het deelnemen aan het resultatenonderzoek.

Plan van aanpak

Vervolgens is nagegaan in hoeverre de beleidsveronderstellingen terugkomen in het Plan van aanpak voor de hulpverlening aan het systeem na afloop van het huisverbod. Er is gekeken op welke manier de hulpverlening volgens het Plan van aanpak haar doel(en) wil bereiken. Het Plan van aanpak wordt opgesteld door het maatschappelijk werk. Dit gebeurt op basis van eigen informatie en informatie van de reclassering en het BjzO. Iedere instelling maakt zijn eigen inschatting van de situatie, de dreiging en de hulpverlening die moet worden ingezet om het geweld te stoppen. De Plannen van aanpak, die grotendeels in het registratiesysteem VIS2 staan, zijn bestudeerd. Daarbij is er voor gekozen om alleen de Plannen van aanpak van de uithuisgeplaatsten en de achterblijvers waarmee een interview is gehouden bij het onderzoek te betrekken. Aangezien de toegang voor de onderzoekers tot VIS2, waarvoor per gemeente een autorisatie moet worden aangevraagd, niet voor alle Twentse gemeenten is gerealiseerd, is de bestudering van de Plannen van aanpak beperkt gebleven tot hetgeen in VIS2 van Almelo, Enschede en Hengelo is terug te vinden. In totaal gaat het om 33 Plannen van aanpak en/of overige documenten.²

Interviews uithuisgeplaatsten en achterblijvers

Gelijktijdig met het opvragen van de Plannen van aanpak zijn interviews gehouden met uithuisgeplaatsten en achterblijvers. In de gesprekken met de uithuisgeplaatsten en achterblijvers is vooral ingegaan op de ervaringen met het opleggen van het huisverbod, de verkregen hulpverlening en de resultaten van het huisverbod. Daarbij is ook aandacht

² Vanwege een vertraging die is opgelopen bij het verkrijgen van de toegang tot VIS2, met name voor Almelo, is niet van alle achterblijvers en uithuisgeplaatsten het Plan van aanpak voorafgaand aan het interview ingezien. De vergelijkingen met de inhoud van de dossiers en de informatie uit de interviews heeft na afloop van de interviews plaatsgevonden. Daarnaast is niet van alle geïnterviewden documentatie aangetroffen in VIS2. De kleinere gemeenten zijn bovendien pas in een later stadium met VIS2 gaan werken, zodat het aantal beschikbare dossiers in die gemeenten sowieso gering is.

besteed aan de recidive. De interviews met de uithuisgeplaatsten en achterblijvers hebben plaatsgevonden aan de hand van een vragenlijst met voornamelijk open vragen.

Onderzoekspopulatie

Er is aanvankelijk voor gekozen om achterblijvers en uithuisgeplaatsten te interviewen die in de periode maart 2009 tot en met december 2009 met een huisverbod te maken hebben gehad, zodat er voldoende tijd zit tussen de afloop van het huisverbod en het interview. Als er te weinig tijd is verstreken, is het zicht op de resultaten immers beperkt. In de periode maart tot en met december 2009 zijn in Twente 147 huisverboden opgelegd. Het gaat om 52 huisverboden in Enschede, 32 in Almelo en 16 in Hengelo. Bij aanvang van het onderzoek is het de bedoeling om 50 van deze achterblijvers en uithuisgeplaatsten te interviewen: 25 gesprekken met uithuisgeplaatsten en 25 gesprekken met achterblijvers.³

Werkwijze

Gezien het privacyreglement was de medewerking van de instellingen voor maatschappelijk werk en de reclassering bij het benaderen van de respondenten een vereiste. In overleg met de instellingen voor maatschappelijk werk en de reclassering is besloten dat zij potentiële respondenten telefonisch benaderen met het verzoek deel te nemen aan het onderzoek. Personen waarmee geen telefonisch contact kon worden gelegd hebben een brief ontvangen met uitleg over het onderzoek en de vraag of zij willen meewerken.⁴ De brief is opgesteld door INTRAVAl en verstuurd op briefpapier van de instellingen voor maatschappelijk werk en/of de reclassering. In de brief zijn verschillende manieren aangegeven waarop de geadresseerden kenbaar konden maken deel te willen nemen aan het onderzoek (telefonisch contact opnemen met het maatschappelijk werk/de reclassering, telefonisch contact opnemen met INTRAVAl of opsturen instemmingsverklaring en contactgegevens).

Verloop

Hoewel de instellingen is verzocht goed bij te houden hoeveel cliënten zij hebben benaderd en hoeveel daarvan wel of niet wilden meewerken, is dit niet door alle instellingen c.q. medewerkers consequent gedaan. Hierdoor kan geen goed inzicht worden verkregen in het responspercentage. Daarnaast heeft het enige tijd geduurd voordat alle instellingen daadwerkelijk zijn begonnen met het benaderen van hun cliënten. De instellingen voor maatschappelijk werk hebben een evenredig aantal achterblijvers aangeleverd, terwijl voor de uithuisgeplaatsten de meeste respondenten via Reclassering Nederland zijn verkregen, gevolgd door Tactus en het Leger des Heils.

Aangezien de doorlooptijd aanzienlijk bleek te zijn, is eind 2010 besloten de onderzoekspopulatie uit te breiden naar achterblijvers en uithuisgeplaatsten die in het eerste kwartaal van 2010 met een huisverbod te maken hebben gehad. Bovendien zijn ook achterblijvers en uithuisgeplaatsten in Twentse gemeenten buiten Enschede, Almelo of Hengelo benaderd. Uiteindelijk zijn 25 achterblijvers en 24 uithuisgeplaatsten geïnterviewd. De in totaal 49 gesprekken hebben voornamelijk bij de respondenten thuis plaatsgevonden. Enkele uithuisgeplaatsten gaven er de voorkeur aan om op locatie bij de reclassering te worden geïnterviewd. Hiervoor werd door Reclassering Nederland en Tactus een ruimte beschikbaar gesteld. Indien de situatie zich daar voor leende en de geïnterviewden er geen bezwaar tegen hadden werden de gesprekken opgenomen om zo te

³ Het gaat hierbij om volwassen achterblijvers. Met kinderen onder de achterblijvers hebben geen gesprekken plaatsgevonden.

⁴ Hiervan is in de praktijk weinig gebruik gemaakt. Met name de reclassering heeft aangegeven het onderwerp te privacygevoelig te vinden om het risico te lopen dat iemand anders dan de geadresseerde uithuisgeplaatste de brief zou openen.

voorkomen dat de interviewer informatie miste en gedurende het gesprek veel aantekeningen moest maken. Geen van de geïnterviewden had hiertegen bezwaar. De gesprekken zijn na afloop uitgewerkt en geanalyseerd. Hoewel niet alle geïnterviewden positief waren over het huisverbod, hebben veel van hen wel aangegeven het interview als prettig te hebben ervaren. Zowel positieve als negatieve ervaringen konden worden geuit tegen een onafhankelijke en neutrale onderzoeker.

De indruk bestaat dat een goede dwarsdoorsnede van de onderzoekspopulatie is verkregen. De geïnterviewden komen uit heel Twente met een evenredige verdeling naar gemeenten waar de meeste huisverboden zijn opgelegd. Het betreffen zowel vrouwelijke als mannelijke achterblijvers, achterblijvers en uithuisgeplaatsten die voornamelijk betrokkenen zijn geweest bij geweld tussen partners, maar ook enkele ouders wiens meerderjarige kinderen gewelddadig waren. Verder betreffen het respondenten uit alle lagen van de bevolking, terwijl de respondenten zowel uitgesproken positieve als uitgesproken negatieve ervaringen met het huisverbod hebben gehad. Het is met andere woorden niet zo dat alleen achterblijvers of uithuisgeplaatsten met uitsluitend goede of slechte ervaringen wilden meewerken aan het onderzoek.

Registratiegegevens

Om vast te stellen in hoeverre er sprake is van recidive na afloop van het huisverbod is naast de gesprekken met de achterblijvers en uithuisgeplaatsten tevens gebruik gemaakt van politiegegevens. Nagegaan is of de geïnterviewde uithuisgeplaatsten voorafgaand aan en na afloop van het huisverbod contact hebben gehad met de politie vanwege huiselijk geweld. Hiervoor is gebruik gemaakt van gegevens uit het basisprocessensysteem (BPS/BVH) van de politie. Tevens worden enkele gegevens over huiselijk geweld zaken afkomstig uit de Monitor Huiselijk geweld Twente weergegeven. Daarnaast zijn enkele gegevens van de reclassering en Bureau Jeugdzorg verkregen, waardoor enige nadere achtergrondinformatie over zowel uithuisgeplaatsten als achterblijvers is verkregen.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk wordt allereerst een achtergrondschematische gegeven van de wijze waarop het tijdelijk huisverbod in Twente wordt uitgevoerd. Daarbij komen de beleidsveronderstellingen en werkzame mechanismen aan bod, evenals de informatie uit de verzamelde geregistreerde gegevens (Plannen van aanpak, reclassering, Bureau Jeugdzorg en politie). Hoofdstuk 3 gaat nader in op de ervaringen van de 25 geïnterviewde achterblijvers met het huisverbod, terwijl in hoofdstuk 4 de 24 geïnterviewde uithuisgeplaatsten aan bod komen. In het afsluitende hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen aan de hand van de onderzoeksvragen besproken.

2. HUISVERBOD

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de Wet tijdelijk huisverbod. Daarbij wordt tevens aandacht besteed aan de beleidsveronderstellingen die ten grondslag liggen aan de wet, alsmede de werkzame mechanismen. Vervolgens wordt de wijze waarop de wet in Twente is geïmplementeerd besproken. Afgesloten wordt met informatie die verkregen is uit registratiegegevens van de reclassering, Bureau Jeugdzorg en de politie.

2.1 Wet tijdelijk huisverbod

Volgens artikel 2 lid 1 van de Wet tijdelijk huisverbod kan het huisverbod worden opgelegd als uit feiten of omstandigheden blijkt dat de aanwezigheid van een persoon in de woning een ernstig en onmiddellijk gevaar oplevert voor de veiligheid van één of meer personen die ook in de woning wonen of daarin anders dan incidenteel verblijven. Tevens kan het huisverbod worden opgelegd bij een ernstig vermoeden van dat gevaar. De wet geeft burgemeesters of - indien daartoe gemandateerd - hulpofficieren van justitie de bevoegdheid een huisverbod op te leggen aan personen van wie een dreiging van huiselijk geweld uitgaat. Degene aan wie een huisverbod wordt opgelegd (de uithuisgeplaatste) mag gedurende een bepaalde periode zijn of haar huis niet betreden. Daarnaast houdt het huisverbod een contactverbod in: contact met de huisgenoten (de achterblijvers) is tijdens de periode dat het huisverbod geldt verboden.

Oplegging

In het Besluit tijdelijk huisverbod zijn de feiten en omstandigheden vastgelegd die worden betrokken bij de beslissing om een huisverbod op te leggen. Ze zijn nader uitgewerkt in het Risicotaxatie-instrument Huiselijk Geweld (RiHG) dat door hulpofficieren van justitie wordt ingevuld. In het RiHG wordt een onderscheid gemaakt naar persoonskenmerken, incidentkenmerken en leefomstandigheden. Bij persoonskenmerken wordt gekeken naar antecedenten, mate van aanspreekbaarheid en eventuele verslaving van de pleger. Onder incidentkenmerken worden onder andere het soort geweld (bedreiging, psychisch, lichamelijk en/of seksueel geweld), de aanwezigheid van kinderen en de houding van de pleger ten aanzien van het geweld verstaan. Bij het onderdeel leefomstandigheden wordt gekeken naar een eventueel sociaal isolement en spanningen door problemen thuis of op het werk.

Op grond van de uitslag van het RiHG wordt door de hulpofficier van justitie, die daartoe gemandateerd kan zijn door de burgemeester, besloten dat een huisverbod wordt opgelegd. Indien er geen sprake is van mandatering wordt het huisverbod na overleg met de burgemeester opgelegd. Het huisverbod geldt in eerste instantie voor tien dagen. Als de dreiging van huiselijk geweld na tien dagen nog steeds aanwezig is, kan de burgemeester besluiten het huisverbod tot maximaal 28 dagen te verlengen. Deze bevoegdheid kan de burgemeester, in tegenstelling tot de opleggingsbevoegdheid, niet mandateren.

Doel

Het doel van de wet is om door de oplegging van een huisverbod slachtoffers van huiselijk geweld rust te geven en de dreiging van herhaling van het geweld weg te nemen. Ook moet het huisverbod aan de uithuisgeplaatste duidelijk maken dat de samenleving het geweld niet accepteert.

2.2 Beleidsveronderstellingen

De beleidsveronderstellingen ofwel de achterliggende gedachten bij het huisverbod, zijn zowel landelijk als regionaal onderzocht. Dit is gebeurd aan de hand van beschikbare literatuur en gesprekken met betrokken beleidsopstellers in Twente. In de volgende paragraaf wordt nader ingegaan op de wijze waarop een en ander in Twente is geïmplementeerd.

Het huisverbod is een nieuw instrument dat aanvullend is op bestaande maatregelen om huiselijk geweld te stoppen en in de toekomst tegen te gaan. Er gaat bij voorkeur een preventieve werking van uit. Slachtoffers en plegers kunnen door het huisverbod snel de hulp krijgen die zij nodig hebben om herhaling in de toekomst te voorkomen. Dat is waar het bestaande instrumentarium tekortschoot.¹ Er was of een strafrechtelijke aanpak, waarbij de dader vervolgd werd, of er was de mogelijkheid tot hulp op vrijwillige basis. Hoewel er in huisverbodsituaties nog steeds vaak tot aanhouding van een verdachte wordt overgegaan, moet daarnaast altijd hulp in gang worden gezet. Dat was eerder niet vanzelfsprekend.

Kenmerken

Bij een huisverbod staat het ingrijpen na melding van het geweld centraal. Het doel is het geweld te stoppen. Er is een aantal kenmerken van geweldsproblemen te onderscheiden, waarmee bij de aanpak rekening wordt gehouden. Het gaat om de volgende punten:²

- het geweld gaat door en wordt erger;
- na geweld ontstaat ontspanning, hernieuwde verbinding en hoop;
- het geweld leidt tot isolement van het gezin;
- ook als de relatie over is, is er een toekomst (met een andere partner of als ouders van de kinderen);
- relaties die na geweld ophouden, kunnen vaak een vervolg krijgen in de vorm van belaging en stalking;
- veel mannen die geweld gebruiken hebben hulp nodig, maar zullen die niet vragen;
- in crisis bij geweldsuitbarsting kunnen mensen niet goed inschatten wat ze verder willen;
- de scheidslijn tussen slachtoffer en dader is niet altijd helder;
- alle betrokkenen dragen in enigerlei mate verantwoordelijkheid voor de oplossing van het probleem;
- weggaan is vaak geen oplossing; de vrouw houdt van haar man en wil dat het geweld ophoudt;
- veel vrouwen schrikken terug voor de consequenties van het doen van aangifte;
- kinderen behoren tot de doelgroep van de aanpak aangezien het getuige zijn van huiselijk geweld tot kindermishandeling wordt gerekend;
- drank- en drugsgebruik spelen vaak een rol.

Bovenstaande aspecten hebben voor de aanpak van huiselijk geweld betekend dat de oplossing een integraal karakter moet hebben, gericht op alle leden van het gezinssysteem, terwijl repressie in combinatie met hulpverlening moet plaatsvinden. Met andere woorden: het geweld wordt gestopt door de politie en het blijft gestopt door de hulpverlening. Justitie en politie moeten daarbij duidelijk de strafbaarheid van huiselijk geweld aangeven en effectueren. Als aanname geldt tevens dat het moment van een geweldsuitbarsting als startpunt wordt genomen voor het ingrijpen van buitenaf, aangezien op zo'n moment de

¹ Vaan, K.B.M. de en A. Schreijenberg (2010): Bij dreiging ingrijpen. De wet tijdelijk huisverbod in de praktijk. In: Justitiële verkenningen, jrg. 36, nr. 8, 2010. Boom Juridische uitgevers/WODC, Den Haag.

² Van de Vegte (2003): Thuisfront. Thuisfront, Groningen.

ernst van de problemen niet ontkend kan worden en de bereidheid om hulp te aanvaarden het grootst is, ofwel het crisismoment wordt benut.

Werkzame mechanismen

De bedoeling van het huisverbod is om zo snel mogelijk hulpverlening in te schakelen. Dit gebeurt tijdens of kort nadat een incident heeft plaatsgevonden. In principe is dit sowieso mogelijk: de politie kan crisisdiensten van bijvoorbeeld de GGZ, Bureau Jeugdzorg of het maatschappelijk werk inschakelen. Bij het huisverbod is het echter een standaardprocedure om de crisisdienst van het maatschappelijk werk op te roepen, die vervolgens zo nodig ook Bureau Jeugdzorg bij de situatie betreft. In 2007 zijn in drie gemeenten pilots met het huisverbod uitgevoerd. Daaruit bleek dat het al in de crisis opstarten van de hulpverlening positieve gevolgen heeft voor de acceptatie van de hulpverlening door de betrokkenen.³ De uithuisgeplaatste en achterblijver(s) staan op zo'n moment meer open voor een gesprek en hebben nog geen kans gehad het geweld te bagatelliseren of af te zwakken, een proces dat anders al binnen 12 tot 24 uur na het geweldsincident optreedt.⁴ Hulpverleners kunnen de situatie thuis zien en krijgen daardoor een beter beeld. Bovendien zijn de betrokkenen minder geneigd zich later aan hulpverlening te onttrekken.

Een belangrijke toevoeging van het huisverbod aan het bestaande instrumentarium voor de aanpak van huiselijk geweld is de grote snelheid waarmee de hulpverlening op gang komt. De verwachting is dat dit leidt tot eerder ingrijpen en effectievere trajecten dan wanneer van de betrokkenen zelf verwacht wordt hulp te zoeken en te blijven volgen. Het huisverbod is ingebed in een systeemgerichte aanpak, een werkwijze die goed aansluit bij de aard van huiselijk geweld.

De randvoorwaarden om een en ander te kunnen uitvoeren liggen bij de capaciteit van de politie, de instellingen en de gemeenten. Daarvoor is voldoende financiering nodig.

Primaire resultaten

De voornaamste gewenste resultaten zijn het stoppen van geweld en het terugdringen van recidive bij de slachtoffers en daders van huiselijk geweld. Daarbij moet het gehele systeem (beide partners en eventuele kinderen) betrokken worden bij de hulpverlening. Eveneens wordt als gewenst resultaat gezien dat de hulpverlening op een ambulante wijze plaatsvindt (hulpverleners gaan ter plaatste, terwijl de achterblijver thuis kan blijven), zodat een (langdurige) opname in een opvangvoorziening niet meer nodig is. Dit zal de druk op de opvangvoorzieningen moeten doen afnemen. Daarmee komen plaatsen in de opvang ten goede aan de slachtoffers die vanwege de ernst en complexiteit van de geweldsproblematiek niet anders kunnen dan het eigen huis verlaten. Het voorkomt bovendien dat slachtoffers dubbel wordt gestraft: zij zouden naast dat zij slachtoffer zijn van geweld ook hun huis en sociale omgeving moeten achterlaten.

Een mogelijk neveneffect kan zijn dat de politie, door een toegenomen aandacht en tijdsinvestering in de aanpak van huiselijk geweld, minder tijd overhoudt voor andere (gewelds)zaken. Ook voor de overige betrokken instellingen kan de werkdruk toenemen, hoewel de aan hen toebedeelde taken (evenals bij de politie) ook onder de reguliere werkzaamheden vallen. Toch zal ook bij deze instellingen een grotere toestroom van hulpverzoeken binnenkomen doordat de toewijzing stringenter dan in het verleden zal plaatsvinden.

³ Vree, F.M. van, e.a. (2007): Evaluatie pilots huisverbod. Research voor Beleid, Leiden.

⁴ Sasse van IJsselt, L. van (2010): Evaluatie inzet Bureau Jeugdzorg Haaglanden Wet tijdelijk huisverbod. Periode maartdecember 2009. Bureau Jeugdzorg Haaglanden, Den Haag.

2.3 Implementatie Twente

In Twente zijn eind 2007 de eerste voorbereidingen op de invoering van de wet begonnen. Aanvankelijk betrof het een aantal betrokkenen van de gemeente Enschede, de politie, het maatschappelijk werk, Bureau Jeugdzorg en de reclassering die met elkaar in overleg gingen over de aanstaande wetsinvoering. Al snel is besloten de voorbereidingen (en daarmee ook de uitvoering) regionaal vorm te geven. In de praktijk werd bij huiselijk geweldszaken in Enschede en Almelo al gewerkt met het team vroeghulp, waardoor er korte lijnen waren tussen de politie en de hulpverlening. Dit vormde als het ware een rode draad voor het verdere proces. Aanvankelijk waren er bij de Twentse betrokkenen wel enige visieverschillen. Zo was iedereen weliswaar van mening dat de aanpak systeemgericht moest zijn, maar over de wijze waarop de uitwerking moest plaatsvinden werd verschillend gedacht. Vanuit de gemeenten is vervolgens aangegeven dat het kind centraal moest staan. Al met al hebben de betrokkenen de ontwikkeling als een constructief proces ervaren.

De groep die in december 2007 is begonnen met de voorbereidingen is uiteindelijk uitgegroeid tot de regionale regiegroep huiselijk geweld. Daarbij werd het van belang geacht aansluiting te vinden bij het zogenoemde IVZ-platform. Het platform Integrale VeiligheidsZorg bestaat uit de coördinatoren van de 14 Twentse gemeenten en vertegenwoordigers van de regiopolitie Twente en het Openbaar Ministerie. Het doel van dit platform is om structureel samen te werken op het gebied van integrale veiligheid.

De in Twente gehanteerde uitgangspunten bij de toepassing van de wet tijdelijk huisverbod komen overeen met de landelijke richtlijnen: de hulpverlening dient 24 uur per dag beschikbaar te zijn; ten behoeve van eventuele kinderen dient Bureau Jeugdzorg erbij betrokken te zijn; de hulpverlening moet systeemgericht zijn; en de gemeente voert ook op casusniveau de regie. Om deze casusregie te kunnen realiseren zijn binnen de gemeenten procesmanagers aangesteld. Daarbij blijft het tot nog toe een punt van discussie in hoeverre de procesmanagers inhoudelijke bemoeienis moeten hebben met de cases. Regionale afstemming is bereikt door het organiseren van werkconferenties en het geven van zogenoemde crosstrainingen.⁵

De plannen om de wet huisverbod uit te voeren zijn niet vastgelegd in beleidsnotities. Wel is er een procesbeschrijving gemaakt, terwijl een jurist van de gemeente Enschede een interne handreiking voor de betrokken gemeenten heeft gemaakt. De procesbeschrijving diende onder andere om registratie in het VIS2 systeem mogelijk te maken. Daarnaast hebben de instellingen voor maatschappelijk werk gezamenlijk hun eigen aanbod in het kader van het huisverbod op papier gezet. Ook Bureau Jeugdzorg en de reclasseringsorganisaties hebben de uitwerking van hun rol schriftelijk vastgelegd.

De doelen van het huisverbod zijn het stoppen van geweld, het verminderen van recidive en het bieden van een time-out voor slachtoffer en dader. Door een gezamenlijke analyse van de situatie wordt daarnaast getracht een zo passend mogelijke vorm van hulpverlening te bieden. Er wordt met andere woorden maatwerk geleverd. Juist daardoor is het niet altijd mogelijk om direct na de tien dagen huisverbod de meest geschikte vervolghulpverlening in te zetten. Soms dienen bijvoorbeeld eerst de cognitieve vaardigheden van achterblijvers

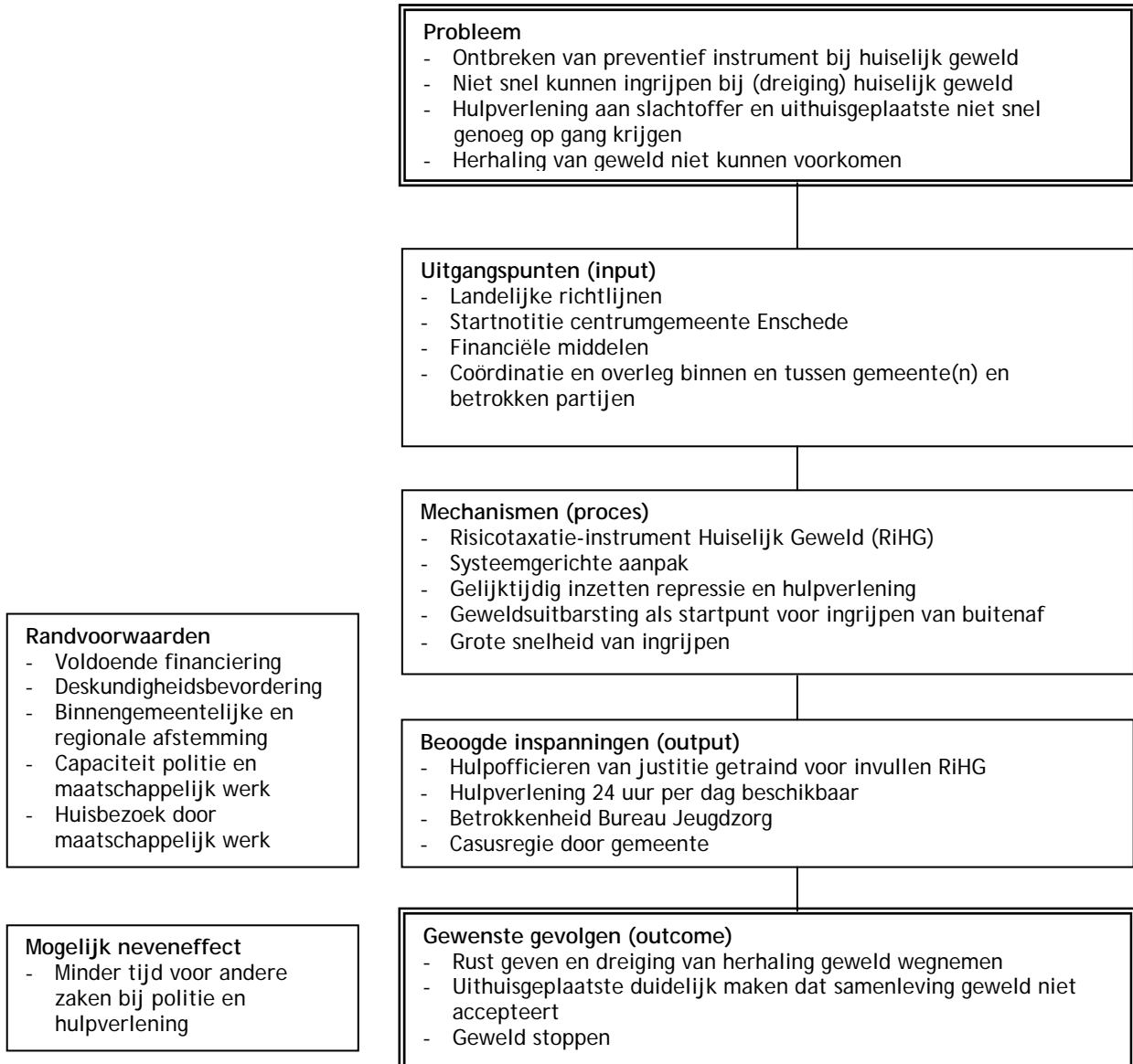
⁵ De crosstrainingen zijn bedoeld om de betrokken beroepsgroepen bij te scholen. De training bestaat uit kennisoverdracht en praktische oefeningen. In de training worden de volgende zaken behandeld: de juridische aspecten en de methodische consequenties van de wet, de gevolgen daarvan voor de samenwerking tussen, en de uitvoering van taken door de verschillende betrokken organisaties (www.huisverbod.nl).

en/of uithuisgeplaatsten te worden bepaald, alvorens de meest geëigende aanpak kan worden bepaald.

Schematisch overzicht

Hieronder worden de aanleiding c.q. het probleem, de uitgangspunten en werkzame mechanismen, alsmede de beoogde inspanningen en gevolgen schematisch weergegeven.

Figuur 2.1 Schematisch overzicht beleidsveronderstellingen

Ervaringen

De geïnterviewde sleutelinformanten zijn van mening dat de gestelde doelen - met name het bieden van een time-out en op korte termijn op gang brengen van de meest geëigende hulp - worden behaald. De afspraken over de taakverdeling zijn strakker vergeleken met de reguliere aanpak van huiselijk geweld. Bovendien wordt door de procesmanagers gecontroleerd of de gemaakte afspraken worden nagekomen. Door het duidelijke kader (de wet, de rol van de burgemeester) zijn de te nemen stappen voor iedereen helder, de

afstemming van de hulp is effectiever, iedereen weet van elkaar wat ze doen. Er is in ieder geval ook bereikt dat de verschillende betrokken partijen (hulpverlening, Bureau Jeugdzorg, reclassering) beter op de hoogte raken van elkaars werkzaamheden. Hiervan heeft ook de reguliere aanpak van huiselijk geweld profijt (gehad). In de praktijk blijkt overigens dat het maatschappelijk werk niet altijd, zoals wel is afgesproken, binnen een uur ter plaatse is. Dit komt omdat de aanmelding niet altijd op tijd binnenkomt, maar ook omdat niet alle achterblijvers het op prijs stellen om op een dergelijke korte termijn na een geweldsincident met een buitenstaander te praten. Daarmee wordt het beoogde resultaat (tijdens de escalatie ingrijpen wanneer de motivatie voor hulpverlening bij de achterblijvers het grootst is) niet gehaald.

Er zijn gezinnen in het zicht gekomen die voorheen niet bekend waren bij de hulpverlening, het gezichtsveld van de reclassering, het maatschappelijk werk en Bureau Jeugdzorg is door het huisverbod verbreed. Door het huisverbod zijn deze gezinnen, die al wel langer tegen problemen aanlopen, blij dat ze nu geholpen worden. De hulpverlening wordt min of meer geforceerd. Er wordt zwaar ingezet tijdens het huisverbod, waarna het weer wordt afgebouwd. Bij sommige gezinnen die al wel langer bekend zijn blijkt bijvoorbeeld dat er tot aan het moment van het huisverbod vooral sprake was van 'pappen en nathouden'. Door het huisverbod krijgen zij wel de meest geëigende hulpverlening. Dit neemt overigens niet weg dat sommige betrokkenen aangeven dat juist de bekenden van de hulpverlening vaak notoire gevallen betreffen, die moeilijk te helpen zijn. Het gaat hierbij ook vaak om een achterliggende psychiatrische of verslavingsproblematiek. Enkele betrokkenen vragen zich af wat in zo'n geval de meerwaarde van een huisverbod is. De enige winst van een huisverbod in een dergelijke situatie is dat er tien dagen sprake is geweest van een time-out. Daarnaast wensen enkele betrokkenen dat alle kinderen uit de gezinnen waar een huisverbod is opgelegd standaard een traject moeten volgen zoals 'Let op de kleintjes' / 'En nu ik'.⁶

Voorafgaand aan de invoering van het huisverbod was wel duidelijk dat het knelpunt bij de periode na het tien (of meer) dagen durende huisverbod zou liggen. De lokale huiselijk geweldsstructuur blijft de verantwoordelijkheid voor de casus dragen tot een jaar na het huisverbod. Dit blijkt in de praktijk echter niet altijd duidelijk te zijn voor de betrokken partijen. Met name het zicht op gezinnen waar na het huisverbod geen doorverwijzing naar het reguliere maatschappelijk werk plaatsvindt is beperkt. Bovendien wordt de hulpverlening na het huisverbod, zoals vastgelegd in de plannen van aanpak, als te vrijblijvend ervaren door betrokkenen. Deze vrijblijvendheid verhoogt het risico op recidive. Daarbij wordt eveneens opgemerkt dat tien dagen vaak te kort zijn om goed in te kunnen schatten welke vervolghulp het meest geëigend is. Er moeten onder grote tijdsdruk beslissingen worden genomen. Daarnaast verloopt de beslissing over het al dan niet verlengen van een huisverbod niet altijd eensgezind. De betrokken partijen zijn het onderling niet altijd eens over de noodzaak tot verlengen. De inschatting of de veiligheid gewaarborgd is, wordt daarbij als lastig ervaren.

⁶ 'Let op de kleintjes' en 'En nu ik' is een groepsaanbod voor kinderen van 7 t/m 12 jaar die getuige en/of slachtoffer zijn geweest van huiselijk geweld. De kinderen komen negen keer bij elkaar, waarbij ze hun eigen gevoelens en ervaringen leren te delen. Daarnaast zijn er drie (Let op de kleintjes) tot negen (En nu ik) bijeenkomsten voor de opvoeders. Zij worden geïnformeerd over de voortgang in de kindergroep, over gevolgen van geweld en spreken met elkaar over thema's als loyaliteit, gevoelens van schuld bij de kinderen en de opvoeding.

Procesevaluatie

Uit de in 2009 uitgevoerde procesevaluatie van het huisverbod is gebleken dat alle bij de uitvoering betrokken partijen (politie, de drie maatschappelijk werkinstellingen, de drie reclasseringsinstellingen, Bureau Jeugdzorg, de procesmanagers en de burgemeesters) positief zijn over het huisverbod.⁷ In een korte tijd heeft men gezamenlijk een grote inzet gepleegd om de uitvoering van het huisverbod goed te laten verlopen. Door een sterk gemotiveerde groep personen uit verschillende disciplines werd nauw samengewerkt om binnen tien dagen de hulpverlening op gang te brengen. Daar waar het voorheen veel moeite en tijd kostte partijen bij elkaar te krijgen en de hulpverlening op elkaar af te stemmen, zorgt het huisverbod ervoor dat binnen korte tijd alle partijen aan tafel zitten.

Uit de procesevaluatie komen de volgende aandachts- en verbeterpunten naar voren. Een belangrijk aandachtspunt is het (tijdig) inschakelen van de hulpofficier van justitie, het maatschappelijk werk en Bureau Jeugdzorg. Ook moet (blijvend) aandacht worden besteed aan het invullen en de leesbaarheid van het RiHG. Daarnaast moet er duidelijkheid komen over de informatie die in het Plan van aanpak moet worden opgenomen. Ook moet voor alle partijen helder zijn in hoeverre inhoudelijke informatie in VIS2 moet worden geplaatst. Tevens dient de samenwerking met Bureau Jeugdzorg te worden verbeterd. Verder is de coördinatie van/en hulpverlening na het huisverbod een belangrijk aandachtspunt.

2.4 Gegevens gemeente, reclassering, Bureau Jeugdzorg, politie

Hieronder wordt enige achtergrondinformatie over de huisverbodzaken in Twente gepresenteerd aan de hand van gegevens van de reclassering, Bureau Jeugdzorg en de politie. Tevens is informatie van de gemeente Enschede verkregen over het totaal aantal opgelegde huisverboden in 2009 en 2010.

Gemeente

Uit informatie van de gemeente Enschede blijkt dat in 2009 (maart tot en met december) 147 en in 2010 224 huisverboden zijn opgelegd in Twente (tabel 2.1). Niet alle ingevulde RiHG's leiden tot een huisverbod. In 2009 leidde 93% van de ingevulde RiHG's tot een huisverbod, in 2010 gaat het om 96%. Het percentage huisverboden dat een samenloop met het strafrecht kent is toegenomen tussen 2009 en 2010 van 80% naar 91%. Ook bij het aantal verlengingen is een toename te zien. In 2009 is bij 14% van de huisverbodzaken een verlenging opgelegd, in 2010 is dit bij 22% van de huisverboden het geval.

In Enschede, Almelo en Hengelo worden de meeste huisverboden opgelegd. Van alle huisverboden neemt Enschede in 2009 35% en in 2010 41% voor haar rekening. In Almelo liggen deze percentages op respectievelijk 22% en 18%. Hengelo is in 2009 verantwoordelijk voor 11% van het totaal aantal opgelegde huisverboden. In 2010 gaat het hier om 13%. De overige Twentse gemeenten hebben in 2009 samen 32% van de huisverboden opgelegd, terwijl het in 2010 om 28% van alle huisverboden in Twente gaat.

⁷ Zwieten, van M., B. Bieleman (2009): Buiten de deur. Procesevaluatie Tijdelijk Huisverbod Twente periode maart tot en met augustus 2009. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

Tabel 2.1 Jaaroverzicht huisverboden 2009 (maart tot en met december) en 2010

	2009	2010
Afgenomen RiHG's	158	233
Opgelegde huisverboden	147	224
Samenloop strafrecht	117	204
Preventief opgelegd	13	26
Verleningen	21	49
Overtredingen	11	19
Aanvragen voorlopige voorziening	6	2

Bron: gemeente Enschede

Reclassering

Via Reclassering Nederland is een aantal gegevens verkregen van de bij de drie reclasseringsorganisaties aangemelde uithuisgeplaatsten over de periode 1 maart 2009 tot en met 31 december 2009. In totaal gaat het om 151 uithuisgeplaatsten, waarvan 147 daadwerkelijk een huisverbod opgelegd hebben gekregen. Zes personen (4%) hebben in deze periode twee keer een huisverbod gekregen. In tabel 2.2 is een overzicht opgenomen van de gemeenten waar de uithuisgeplaatsten woonachtig zijn. Enschede (55) en Almelo (34) komen verreweg het vaakst voor, gevolgd door Hengelo (16). Vier van de personen die twee keer een huisverbod opgelegd hebben gekregen zijn afkomstig uit Enschede, één uit Almelo en eveneens één uit Hengelo.

In het bestand van de reclassering is tevens gekeken naar de reclasseringsorganisatie waar de uithuisgeplaatsten zijn ondergebracht. Daaruit blijkt dat Reclassering Nederland 57% van de achterblijvers in haar caseload heeft gehad, Tactus Reclassering 22% en de reclasseringsafdeling van het Leger des Heils 20%. Twee uithuisgeplaatsten zijn zowel door Reclassering Nederland als Tactus begeleid. In totaal blijkt dat de helft (51%) van de personen die een huisverbod opgelegd hebben gekregen al eerder in aanraking is geweest met de reclassering.⁸

In het kader van het huisverbod zijn vrijwel alle uithuisgeplaatsten (92%) ook aangehouden door de politie. Wanneer gekeken wordt naar de activiteiten die de reclasseringsorganisaties hebben uitgevoerd voor de uithuisgeplaatsten, dan blijkt dat ruim de helft (53%) alleen vroeghulp heeft ontvangen, terwijl bij 22% op bestuurlijke basis toezicht heeft plaatsgevonden. Bij een kwart van de uithuisgeplaatsten is sprake van schorsingstoezicht. Zij vallen in ieder geval tot aan het voorkomen voor de rechter onder toezicht van de reclassering.

⁸ In hoeverre deze eerdere contacten te maken hebben met huiselijk geweld is uit het beschikbare overzicht niet te achterhalen.

Tabel 2.2 Aantal uithuisgeplaatsten per gemeente
(maart t/m december 2009)

Gemeente	Aantal uithuisgeplaatsten
Enschede	51
Almelo	33
Hengelo	15
Losser	7
Borne	6
Rijssen-Holten	6
Hof van Twente	5
Oldenzaal	5
Twenterand	5
Tubbergen	4
Wierden	4
Dinkelland	3
Hellendoorn	3
Vriezenveen	2
Delden	1
Haaksbergen	1
Totaal	151

Bron: registratiesysteem Reclassering Nederland

Bureau Jeugdzorg

Van Bureau Jeugdzorg zijn enkele gegevens verkregen van de kinderen die in 2009 en 2010 zijn aangemeld in verband met een huisverbod. Hieruit blijkt dat in 2009 (maart tot en met december) 127 kinderen zijn geregistreerd, gemiddeld 13 kinderen per maand. In totaal gaat het om 73 gezinnen. In de meeste gezinnen zijn met andere woorden twee of meer kinderen aanwezig. In 2010 (januari tot en met half juli) gaat het om 96 kinderen uit 51 gezinnen, gemiddeld ongeveer 15 kinderen per maand. De meeste kinderen zijn afkomstig uit Enschede (40% in 2009, 35% in 2010) en Almelo (25% in 2009 en 2010).

In 2009 is bij 64 van de 127 kinderen (50%) aangegeven dat er een crisis interventie team is ingezet. De periode van aanvang tot afsluiting varieert hierbij van één dag tot drie weken. Zeven kinderen zijn direct doorverwezen naar het AMK, terwijl voor 13 kinderen een gezinsvoogd is ingeschakeld. Bij één kind staat vermeld dat er sprake is van uithuisplaatsing, terwijl bij eveneens één kind onder toezichtstelling is geregistreerd.⁹ Bij 32 kinderen (25%) staat geen vervolgtraject aangegeven, zij zijn overgedragen aan het algemeen maatschappelijk werk.

In 2010 is bij 36 van de 96 kinderen (38%) geen vervolgtraject aangegeven in het bestand, zij zijn overgedragen naar het algemeen maatschappelijk werk. Bij 38 kinderen (40%) is een crisis interventie team ingezet, terwijl voor negen kinderen een gezinsvoogd is ingeschakeld.

Politie

Uit de Monitor Huiselijk Geweld Twente blijkt dat het aantal geregistreerde incidenten van huiselijk geweld per jaar uiteen loopt van zo'n 2.600 in 2005 tot zo'n 3.700 in 2007.¹⁰ In

⁹ Het bestand van Bureau Jeugdzorg is niet volledig. Uit een onderzoek van Hulshof blijkt dat in 2009 13 keer sprake is geweest van ondertoezichtstelling van kinderen in gezinnen waar in dat jaar een huisverbod is opgelegd. Zie Hulshof, C.J. (2011): Recidive van huiselijk geweld en de effectiviteit van de juridische maatregelen na het huisverbod. Saxion Hogeschool, Enschede.

¹⁰ Kruize, A. e.a. (2010): Monitor 2010 Huiselijk geweld Twente. Metingen 2004-2009. St. INTRAVAL, Groningen-Rotterdam.

2009 komt het aantal incidenten uit op zo'n 3.000. Het totaal aantal geregistreerde unieke personen dat bij huiselijk geweld betrokken is geweest, is sinds 2004 toegenomen tot zo'n 8.500 in 2007. In 2009 bedraagt het totale aantal unieke personen dat bij huiselijk geweld betrokken is geweest, zowel verdachten als slachtoffers, ongeveer 7.700. Het grootste deel van de verdachten en de slachtoffers is tussen de 25 en 45 jaar oud.

In de monitor wordt ook aandacht besteed aan de mate waarin recidive plaatsvindt. In totaal staan tussen 2004 en 2009 4.403 unieke personen als verdachte van huiselijk geweld geregistreerd bij de politie. Geen van de verdachten komt in alle jaren voor in de bestanden van de politie. Er zijn 447 verdachten die in twee verschillende jaren voorkomen, terwijl 144 in drie of meer verschillende jaren voorkomen in de registraties. Hieruit kan worden afgeleid dat bijna 14% van de verdachten recidiveert. Binnen een peiljaar ofwel binnen één jaar is het aantal recidivisten echter hoger. In de jaren 2004 tot en met 2008 ligt het percentage verdachten dat binnen één jaar meer dan één keer staat geregistreerd in het politiebestand huiselijk geweld rond de 40%.

3. ACHTERBLIJVERS

Hieronder worden de ervaringen en meningen van de geïnterviewde achterblijvers met het huisverbod weergegeven.¹ Naast de oplegging zelf, wordt ook uitgebreid ingegaan op de ontvangen hulpverlening. Daarnaast komt de naleving van het huisverbod aan de orde. Vervolgens worden de, volgens de respondenten, gevolgen van het huisverbod besproken. Daarbij wordt tevens ingegaan op het algehele oordeel van de achterblijvers over het huisverbod.² In de slotparagraaf wordt de realisatie van de in de Plannen van aanpak genoemde doelstellingen besproken aan de hand van de ervaringen van de achterblijvers. Op enkele plekken in de tekst worden ter illustratie casussen gepresenteerd.

In totaal is met 25 achterblijvers een gesprek gevoerd, 23 vrouwen en twee mannen. In twee situaties is de (meerderjarige) zoon de uithuisgeplaatste, terwijl het eveneens twee keer gaat om de vrouwelijke partner van de geïnterviewde achterblijver. De respondenten zijn afkomstig uit Enschede (9), Hengelo (4), Almelo (3) en Westershaar (2). De overige respondenten wonen elders in Twente (Delden, Goor, Haaksbergen, Nijverdal, Rijssen, Tubbergen en Wierden). Niet alle achterblijvers wonen tijdens de onderzoeksperiode nog in dezelfde gemeente als waar het huisverbod is opgelegd. De woonomstandigheden van de respondenten variëren. Sommigen wonen in een (vrijstaande) koopwoning, anderen in een eengezinshuis, terwijl enkele respondenten in een flat woonachtig zijn.

Onder de respondenten bevinden zich enkele allochtone vrouwen, terwijl enkele Nederlandse vrouwen met een allochtone man getrouwd zijn (geweest) of samenwonen. Bij zeven partners/kinderen van de 25 achterblijvers die uithuis zijn geplaatst spelen in meer of mindere mate psychische problemen of een psychiatrische problematiek een rol. Daarnaast kampen tien partners/kinderen van de achterblijvers met problemen op het gebied van alcohol en/of drugsgebruik. Dit betreft meestal een alcoholprobleem (6x), daarnaast alcohol en harddrugs (2x), harddrugs (1x) en softdrugs (1x). Bij 21 van de 25 geïnterviewde achterblijvers is ten tijde van het huisverbod sprake van inwonende kinderen. De leeftijd van de kinderen varieerde op dat moment van 1 jaar tot 18 jaar en ouder.

3.1 Oplegging

In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de geweldsgeschiedenis binnen het gezin. Daarnaast komt de aanleiding voor het opleggen van een huisverbod aan de orde, de wijze waarop de oplegging is verlopen en de informatievoorziening daaromtrent. Afgesloten wordt met de wijze waarop de geïnterviewde achterblijvers de oplegging van het huisverbod hebben ervaren.

¹ De in dit hoofdstuk weergegeven informatie betreft de ervaring van de geïnterviewden, niet de interpretatie van de onderzoekers. De geïnterviewden betreffen volwassen achterblijvers, met kinderen onder de achterblijvers zijn geen gesprekken gevoerd.

² Waar in dit hoofdstuk de kwalificatie 'veel respondenten' wordt gebruikt, wordt bedoeld op meer dan de helft van de betreffende respondenten, terwijl 'het merendeel' duidt op drie kwart of meer van de respondenten. 'Enkele respondenten' duidt op minder dan een vijfde van de betreffende respondenten. 'Meerdere respondenten' betreft een kwalificatie tussen deze uitersten in.

Geweldsgeschiedenis

Alle opgelegde huisverboden zijn een gevolg geweest van (dreiging met) fysiek geweld gericht tegen de partner of (één van) de ouders. Het geweld was in geen van deze gevallen op de (eventuele) kinderen gericht.

Bij tien achterblijvers heeft voorafgaand aan het huisverbod niet eerder fysiek geweld plaatsgevonden. Vier van deze tien achterblijvers geven aan dat er voorafgaand aan het incident waardoor er een huisverbod werd opgelegd geen geweld heeft plaatsgevonden binnen de relatie, terwijl bij twee achterblijvers weliswaar niet eerder geweld plaatsvond maar de sfeer in huis wel al lange tijd erg gespannen was. Vier achterblijvers geven aan dat er niet zo zeer sprake is geweest van eerder fysiek geweld, maar wel van veelvuldige ruzies.

Bij drie achterblijvers is naast veelvuldige ruzies één keer eerder sprake geweest van mishandeling. De overige 12 achterblijvers kennen een verschillende geweldsgeschiedenis. Zo heeft bij één achterblijver 20 jaar geleden een geweldsincident plaatsgevonden, terwijl bij een andere respondent één jaar voor het huisverbod een mishandeling plaatsvond. De partners van de overige achterblijvers zijn altijd al agressief geweest (1x), sinds drie jaar (1x) en vijf jaar (1x) gewelddadig of leefden al jarenlang met een gewelddadige partner (6x). Ten slotte geeft één achterblijver aan dat haar partner sinds een half jaar agressief was, dit begon ongeveer een half jaar nadat zij elkaar kenden. Daar waar al langer sprake is van huiselijk geweld, speelt het alcohol- en/of drugsgebruik van de pleger een duidelijke rol. Het geweld vindt plaats onder invloed van deze middelen en er zijn veelvuldig ruzies vanwege financiële problemen die doorgaans zijn ontstaan in verband met het middelengebruik. Ook jaloezie (met name vermeend vreemdgaan door de achterblijver) is meerdere keren aanleiding voor ruzies en geweld.

De genoemde redenen waarom het geweld al lang, soms jarenlang, door is gegaan liggen soms bij schaamte en het voor zich houden van de problematiek. Anderen hebben wel eerder hulpverlening ingeschakeld, maar met name de plegers van het geweld stonden niet open voor deze hulp. Twee respondenten geven aan dat het geweld binnen hun cultuur min of meer gewoon is. Eén van hen geeft expliciet aan dat het ook al bij haar oma en moeder zo ging en dat ze er aan gewend was geraakt.

Aanleiding huisverbod

In alle gevallen is de politie gebeld, omdat de situatie dusdanig gewelddadig of dreigend was dat achterblijvers zelf, kinderen of burens die getuige waren van de situatie het niet meer vertrouwden. De spanningen in huis zijn dan zo hoog opgelopen dat het tot een escalatie komt. Soms is de pleger van het geweld ineens erg agressief. Dit heeft te maken met overmatig middelengebruik vlak voor thuiskomst, terwijl er in één situatie sprake is van een psychiatrische problematiek waardoor de pleger zodanig in de war is geraakt dat hij agressief werd. Meerdere achterblijvers die zelf met de politie hebben gebeld geven aan dat dit pas lukte nadat ze zichzelf in huis, op straat of bij familieleden in veiligheid hebben gebracht.

In enkele gevallen is de achterblijver dusdanig mishandeld dat een dokter is bezocht of ziekenhuisopname nodig was. In alle gevallen was de politie snel, meestal binnen tien minuten, ter plaatse. Meestal zijn er meer dan twee politieagenten aanwezig. Eén achterblijver heeft de ochtend na het geweldsincident de politie gebeld. Haar partner is die middag aangehouden. Enkele achterblijvers geven aan dat zij zelf voor de keus zijn gesteld: er kon een huisverbod worden opgelegd, maar dan moesten zij wel aangifte doen. Twee respondenten hebben hierop geweigerd aangifte te doen. Volgens hen was de situatie helemaal niet zo ernstig; ze zijn het er ook niet mee eens dat er toch een huisverbod is opgelegd.

Alle uithuisgeplaatsten zijn meegenomen naar het politiebureau. De aanhouding vond doorgaans thuis plaats of in de buurt van het huis. De wijze waarop de politie daarbij heeft opgetreden wordt overigens door enkele achterblijvers bekritiseerd. Met veel vertoon van overmacht en duidelijk in het zicht voor buurtbewoners zijn in deze gevallen de uithuisgeplaatsten aangehouden en meegenomen.

Casus 1

Een achterblijver geeft aan dat het huiselijk geweld in haar situatie al meer dan tien jaar speelde. Soms gebeurde er een paar jaar niets, hoewel ze door haar partner wel steeds verder werd geïsoleerd van familie en vrienden. De achterblijver kon het (geweld) nog aan, zolang de gezelligheid in huis de meeste tijd de overhand had. Op een gegeven moment werd de frequentie van geweld echter hoger. Een maand voor het huisverbod had er ook huiselijk geweld plaatsgevonden. Het (huiselijk geweld) gebeurde nu twee keer vlak achter elkaar, dat gaf de doorslag voor de achterblijver. Het geweld werd bovendien zo extreem dat ze besloot dat ze zo niet verder wilde. Dit was de eerste keer dat ze de politie belde. Ze heeft dit ervaren als een zeer moeilijk stap. Behalve enkele familieleden was niemand op de hoogte van de huiselijke situatie.

Verlenging

Bij acht respondenten is er sprake geweest van een verlenging van het huisverbod. In één geval is het huisverbod niet verlengd, maar is er wel twee keer een huisverbod opgelegd met een tussenliggende periode van nog geen maand. De verlengingen waren volgens de geïnterviewden niet altijd zinvol, omdat de uithuisgeplaatsten in sommige gevallen gedetineerd zaten, naar het buitenland waren gevlucht of opgenomen waren in een psychiatrische kliniek. In één geval is er daarentegen juist geen verlenging opgelegd, omdat de uithuisgeplaatste toch al gedetineerd zat.

Overigens zijn de meeste respondenten wel te spreken over de wijze waarop het al dan niet verlengen van het huisverbod tot stand is gekomen. Zij zijn hierover geconsulteerd door het maatschappelijk werk en in enkele gevallen door een wethouder (op dat moment locoburgemeester) of de burgemeester zelf.

Informatievoorziening

Ruim de helft van de geïnterviewde achterblijvers heeft informatie over (de procedure rond) het huisverbod verkregen van de politie, sommigen geven aan zowel door de politie als het maatschappelijk werk te zijn geïnformeerd. Vier respondenten zeggen niet door de politie te zijn geïnformeerd, maar door het maatschappelijk werk (3) of via een folder (1).

Over het algemeen wordt de informatieverstrekking als positief gewaardeerd. Wel geven enkele achterblijvers aan dat ze in de hectiek van het moment niet goed hebben meegekregen welke informatie de politie heeft verstrekt. De dagen erna, wanneer er contact is met het maatschappelijk werk, wordt een en ander echter wel duidelijk. Voor meerdere respondenten komt het huisverbod overigens als een verrassing. Zij hadden nog niet eerder van deze mogelijkheid gehoord en zijn doorgaans ook verbaasd (maar opgelucht) dat hun partner tien dagen niet thuis mag komen of contact mag opnemen. Een enkele respondent begrijpt pas een dag of twee na ingang van het huisverbod dat het inderdaad ook niet mogelijk is om contact te hebben met de uithuisgeplaatste partner. Dit wordt, ondanks dat het huisverbod als afkoelingsperiode kan dienen, vooral bij psychiatrische problematiek van uithuisgeplaatsten als zwaar ervaren.

De achterblijvers geven aan dat hun partners/kinderen gedurende het huisverbod bij familie (10x) of kennissen (5x) zijn geweest. Twee uithuisgeplaatsten waren gedetineerd, eveneens twee werden opgenomen bij een psychiatrische instelling. Daarnaast hebben twee uithuisgeplaatsten gebruik gemaakt van een hotel, terwijl drie voor een aantal dagen bij de maatschappelijke opvang terecht konden. Overigens is niet voor alle achterblijvers duidelijk geworden waar de uithuisgeplaatsten zich precies bevonden. Zij wilden op geen enkele manier nog in contact staan met hun partner.

Ervaring

Hoewel de meeste achterblijvers blij zijn geweest dat ze door het huisverbod een periode van rust hebben gekregen en niet bang hoefden te zijn voor terugkomst van de uithuisgeplaatste, zijn er ook aspecten die zij minder positief hebben gewaardeerd. Een aantal geeft aan dat het huisverbod voor de partner niet goed heeft uitgewerkt. Dit betreft degenen wiens partner of kind volgens hen beter af was geweest met een opname bij de psychiatrie of in een andere hulpverleningssetting. Deze uithuisgeplaatsten hebben enkele dagen op het politiebureau doorgebracht, hetgeen niet gunstig is geweest voor hun psychische gezondheid.

Enkele anderen geven aan dat een afkoelingsperiode van een paar dagen ook voldoende was geweest. Met name achterblijvers die hebben aangegeven graag met hun partner verder te willen, zijn van mening dat de tien dagen te lang hebben geduurd. Zij zijn er helemaal niet over te spreken wanneer er in zo'n situatie toch ook nog een verlenging wordt opgelegd. Zij hadden bovendien al in een eerder stadium een systeemgesprek willen voeren. Er zijn echter ook achterblijvers die de periode van tien dagen veel te kort vinden. Zij pleiten voor enkele tot zes weken verplichte opname, vooral als er sprake is van een verslavingsproblematiek bij de uithuisgeplaatste.

Daarnaast vinden enkele achterblijvers dat hun eigen mening over de huiselijke situatie op het moment van oplegging van het huisverbod te weinig in ogenschouw is genomen door de dienstdoende agenten. Daarbij geven meerdere achterblijvers aan dat de mening en ervaring van de uithuisgeplaatste al helemaal geen rol heeft gespeeld bij de beoordeling door de hulpofficier van justitie.

Casus 2

Een achterblijver zegt op de hoogte te zijn geweest van het huisverbod als maatregel, maar nooit had verwacht dat het in een situatie zoals die van haar en haar partner zou worden gebruikt. Ze is daar erg van geschrokken. Haar gevoel over het huisverbod is dubbel. Ze stelt het op prijs dat er even rust was voor haar en haar partner, maar ze maakte zich ook veel zorgen om haar partner. Ze is van mening dat buitenstaanders nooit kunnen weten wat er allemaal aan de escalatie vooraf is gegaan. Haar partner werd (gedwongen) opgenomen, waardoor ze het huisverbod als overbodig heeft ervaren. Omdat het een huisverbod betrof kon ze ook geen contact met hem opnemen, zodat ze er niet achter kon komen hoe het met hem ging. Gelijktijdig beseft ze dat contact in de eerste dagen waarschijnlijk weinig zinvol was geweest, aangezien haar partner psychisch erg in de war was.

3.2 Hulpverlening

Een belangrijk aspect bij het tijdelijk huisverbod is het - zo nodig - snel op gang brengen van de geëigende hulpverlening voor zowel de achterblijver en eventuele kinderen als voor de uithuisgeplaatste. Met de geïnterviewde achterblijvers is besproken hoe de inzet van

hulpverlening voor henzelf en de kinderen is verlopen, alsmede wat dit voor hen heeft betekend.

Contact tijdens huisverbod

Vrijwel alle 25 achterblijvers geven aan dat er snel, op de eerste of tweede dag van het huisverbod, contact met hen is opgenomen door het maatschappelijk werk. Daarna heeft op zeer korte termijn een eerste huisbezoek door het maatschappelijk werk plaatsgevonden. Bij enkele achterblijvers heeft het eerste (face-to-face) contact plaatsgevonden op het politiebureau, waar op dat moment aangifte van het geweldsincident door de achterblijver werd gedaan. Niet alle geïnterviewden weten nog precies hoe het eerste contact precies is verlopen, omdat er op dat moment veel emoties speelden. Ruim de helft van de geïnterviewden is echter wel ronduit positief over het eerste contact. Zij zijn geïnformeerd over de gang van zaken rond het huisverbod en hebben de mogelijkheid gekregen hun verhaal te vertellen.

Enkele geïnterviewden geven aan dat er wel erg veel hulpverleningscontacten zijn geweest gedurende het huisverbod. Dit wordt door sommigen als te veel ervaren, helemaal vergeleken met de periode na het huisverbod waarbij enkele respondenten het gevoel hebben gehad in een gat te zijn gevallen aangezien de frequentie van hulpverleningscontacten dan ineens aanzienlijk lager komt te liggen.

Maatschappelijk werk

De achterblijvers geven aan dat er gedurende de periode van het huisverbod regelmatig contact is geweest met de contactpersoon van het maatschappelijk werk. Voor sommige achterblijvers betreffen dit meerdere verschillende maatschappelijk werkers. Dit hebben zij op dat moment als vervelend ervaren, aangezien zij twee keer of vaker hun verhaal moesten doen. Het feit dat er na het huisverbod een overdracht naar een andere maatschappelijk werker plaatsvond, is echter wel door alle respondenten waarvoor dit van toepassing is geweest geaccepteerd. De achterblijvers geven aan te begrijpen dat er tijdens een huisverbod een vorm van crisishulpverlening plaatsvindt, terwijl er na het huisverbod sprake is van een ander soort hulphulpverlening, ook als deze door dezelfde instelling voor maatschappelijk werk wordt gegeven.

Op enkele uitzonderingen na zijn de achterblijvers positief over de hulpverleners als persoon, die hun vooral praktische handvatten heeft gegeven om de situatie het hoofd te kunnen bieden.

Bureau Jeugdzorg

Bij 17 achterblijvers is een medewerker van Bureau Jeugdzorg tijdens het huisverbod langs geweest, terwijl bij zes achterblijvers een bezoek van Bureau Jeugdzorg niet van toepassing was (geen (thuiswonende) kinderen of thuiswonende kinderen zijn meerderjarig). Eén achterblijver geeft aan zich niet te herinneren dat er iemand van Bureau Jeugdzorg langs is geweest, terwijl een andere achterblijver aangeeft dat er al hulp voor de kinderen over de vloer kwam. Bij 11 van de 17 achterblijvers waar Bureau Jeugdzorg langs is geweest, is één of andere vorm van vervolg aan hulpverlening voor de kinderen gegeven. Dit varieerde van meerdere bezoeken en observaties door Bureau Jeugdzorg tot contacten met het schoolmaatschappelijk werk, deelname aan speltherapie, 'Let op de kleintjes'/'En nu ik' of behandeling door een kinderpsycholoog.

Enkele achterblijvers hebben zich gestoord aan het feit dat ze voor Bureau Jeugdzorg veel en erg lange vragenlijsten in hebben moeten vullen, waarop ze vervolgens geen terugkoppeling hebben gekregen. Enkele andere achterblijvers vinden dat Bureau Jeugdzorg er alleen maar op uit is geweest om de kinderen uit huis te plaatsen en/of het

contact met de vader in het geheel te verbreken. Dit wordt niet op prijs gesteld door de betreffende respondenten. Eén respondent geeft aan dat haar meerderjarige en niet meer thuiswonende kinderen wel behoefte hebben gehad aan hulp om het geweld dat hun moeder is aangedaan te kunnen verwerken. Dit is aangegeven bij het maatschappelijk werk, maar hier is verder tot teleurstelling van de betrokken achterblijver en haar kinderen geen vervolg aan gegeven door het maatschappelijk werk.

Systeemgesprek

Tijdens de duur van het huisverbod vindt normaal gesproken een zogenoemd systeemgesprek plaats, waarbij de achterblijver en uithuisgeplaatste in het bijzijn van een maatschappelijk werker en reclasseringsmedewerker (soms ook in aanwezigheid van een medewerker van Bureau Jeugdzorg) met elkaar de toekomstplannen bespreken. Soms vinden er twee van dit soort gesprekken plaats. Acht achterblijvers geven aan dat er geen systeemgesprek heeft plaatsgevonden. Bij de overige 17 achterblijvers was dit wel het geval, zij het dat deze niet altijd binnen de (eerste) tien dagen heeft plaatsgevonden. Wanneer er geen systeemgesprek heeft plaatsgevonden, is dit veelal op uitdrukkelijk verzoek van de achterblijver die in geen geval nog contact wil hebben met de uithuisgeplaatste. Een enkele keer vindt geen systeemgesprek plaats, omdat de betrokken uithuisgeplaatste gedetineerd of opgenomen is.

Elf van de 17 achterblijvers die één of meerdere systeemgesprekken hebben gevoerd vinden dat deze goed zijn verlopen. Het heeft tot goede resultaten geleid (ofwel om samen verder te gaan ofwel om afscheid van elkaar te nemen), terwijl de aanwezige hulpverleners daar waar nodig goed hebben ingrepen. Dit neemt niet weg dat meerdere achterblijvers de gesprekken als (zeer) emotioneel hebben ervaren. Het betreft de eerste confrontatie nadat het geweldsincident heeft plaatsgevonden, terwijl de partners in de tussenliggende tijd niet van elkaars situatie op de hoogte zijn.

De zes achterblijvers die minder goede herinneringen aan het systeemgesprek hebben, geven aan dat dit vooral te maken heeft met de agressieve en onwelwillende opstelling van de betrokken uithuisgeplaatsten. Deze zijn boos op hun partner vanwege de aangifte bij de politie of de wens om de relatie te verbreken. Deze uithuisgeplaatsten hebben hier geen begrip voor en zijn het niet eens met de hele gang van zaken. Enkele uithuisgeplaatsten zijn vooral gefrustreerd, omdat hun het contact met de kinderen is ontzegd. Ze hebben bovendien het gevoel dat de hulpverlening alleen gericht is op de achterblijvers.

Casus 3

Een achterblijver die tevreden was over het systeemgesprek, geeft aan dat dit gesprek na de tiende dag van het huisverbod plaats heeft gevonden. Ze is op dat moment erg blij om haar partner weer te zien. Het moeilijke vond ze echter dat ze ter plekke moest beslissen hoe ze verder zouden moeten. Ze had graag nog twee of drie dagen de tijd gehad om na te denken, ook omdat ze haar partner nu net weer voor het eerst had gezien. De liefde was niet over, maar ze wou ook niet dat hij gelijk weer thuis zou komen. Tijdens het systeemgesprek werd volgens haar besloten dat het huisverbod verlengd zou worden. Ze mocht haar partner tijdens de verlenging niet zien, maar hij mocht de kinderen wel bezoeken. Hiervoor is een ontmoetingsplek geregeld.

Contact na huisverbod

Vier geïnterviewden hebben na het huisverbod geen verdere hulpverlening ontvangen, omdat ze hieraan geen behoefte hebben gehad. De overige respondenten hebben ofwel maatschappelijk werk voor henzelf gekregen ofwel hulp voor de kinderen. Een enkele

achterblijver heeft een gezamenlijk hulpaanbod met de uithuisgeplaatste gekregen en gevolgd. Dit komt echter weinig voor en wordt door de betreffende achterblijvers over het algemeen ook niet echt gewaardeerd en vaak na een paar keer afgebroken. Dit komt vooral omdat de partner/uithuisgeplaatste zich volgens hen nauwelijks openstelde voor deze hulpverlening.

Maatschappelijk werk

De hulp van het maatschappelijk werk voor de achterblijvers heeft vooral bestaan uit praktische hulp (invullen formulieren) of doorverwijzing naar schuldhulpverlening, budgetbeheer, voedselbank, een psycholoog, een assertiviteitscursus en dergelijke. Daarnaast geven achterblijvers aan nog enkele gesprekken te hebben gevoerd met de maatschappelijk werker waarin de stand van zaken rond het persoonlijk welbevinden is besproken. Deze doorverwijzingen en gesprekken worden door het merendeel van de geïnterviewde achterblijvers gewaardeerd. Enkele respondenten zijn minder tevreden over de geboden hulp en/of de hulpverlener; ze worden als te zweverig beoordeeld of zijn volgens de betrokken achterblijvers te veel gericht op het uit elkaar halen van het gezin.

Bureau Jeugdzorg

Drie achterblijvers hebben geen gebruik gemaakt van het aanbod van Bureau Jeugdzorg om hun kinderen op de een of andere wijze te helpen. Zij vonden dit niet nodig of er was al sprake van hulp via het schoolmaatschappelijk werk. Elf achterblijvers hebben een vorm van vervolghulp voor de kinderen gekregen.

Meerdere achterblijvers zijn van mening dat de kinderen baat hebben gehad bij een vorm van therapie (speltherapie, Let op de Kleintjes/En nu ik). Daarnaast geeft een aantal achterblijvers aan gebaat te zijn geweest bij de BOR (begeleide omgangsregeling), waardoor de achterblijver niet in aanraking hoefde te komen met de uithuisgeplaatste wanneer deze de kinderen mocht zien.

Enkele achterblijvers die een vorm van vervolghulp voor de kinderen hebben gekregen zijn niet tevreden over deze hulp. De groepen waaraan de kinderen deelnamen bestonden soms uit dusdanig verschillende achtergronden en de begeleiding door de medewerkers was dusdanig slecht dat de kinderen na afloop hyperactief thuis kwamen. Een andere respondent geeft aan dat Bureau Jeugdzorg er samen met de kinderbescherming op aanstuurde dat de kinderen uit huis werden geplaatst. Dit was tegen de zin van de achterblijver. De kinderen zijn uiteindelijk bij de moeder van de achterblijver gaan wonen, waarmee de achterblijver kon instemmen.

Huidige situatie

Twaalf achterblijvers hebben tijdens de onderzoeksperiode (drie kwart tot anderhalf jaar na oplegging van het huisverbod) nog steeds contact met een vorm van hulpverlening. De hulp varieert van gesprekken met het (school)maatschappelijk werk, begeleiding door jeugdzorg, relatietherapie tot gesprekken of onderzoek bij een psycholoog of psychiater.

Casus 4

Een achterblijver vertelt dat ze nog steeds naar het maatschappelijk werk gaat, ongeveer één keer per maand of twee maanden. Het helpt haar, ze kan haar verhaal kwijt en ze krijgt advies bij het regelen van zaken met een advocaat. De scheiding is nog niet rond, de afhandeling daarvan kost haar veel tijd en geld. Ze geeft wel aan behoefte te hebben aan een lotgenotengroep. Gesprekken met lotgenoten zonder aanwezigheid van een hulpverlener. Een dergelijke mogelijkheid heeft ze nog niet gevonden.

Vergelijking contacten voorafgaand en na huisverbod

Bij ruim de helft (14) van de geïnterviewde achterblijvers is in het (recente) verleden, voorafgaande aan het huisverbod, al contact geweest met een vorm van hulpverlening. Acht van hen geven aan dat het om verschillende vormen van hulp ging (maatschappelijk werk, verslavingszorg, psychiatrie, jeugdzorg), terwijl het bij de overige zes om één hulpverlenende instantie ging. Dit betrof verslavingszorg of psychische/ psychiatrische hulp. De hulp in het verleden is vrijwel nooit gericht geweest op de geweldssituatie.

Meestal is men in beide perioden positief over de geboden hulp. Zes achterblijvers geven aan dat de hulpverlening tijdens en voorafgaand aan het huisverbod weinig verschil hebben uitgemaakt. Drie respondenten geven aan dat de hulpverlening die tijdens het huisverbod op gang is gekomen duidelijk beter geschikt was voor de gezinssituatie dan de hulp die voorafgaand aan het huisverbod werd verkregen. Eén respondent is van mening dat de hulp tijdens het huisverbod geen goede bijdrage heeft geleverd, de keren dat zij in het verleden hulp kreeg zijn beter verlopen. Dit wordt door de achterblijver vooral aan de persoon van de hulpverlener toegeschreven.

Mogelijke verbeteringen

Enkele achterblijvers hebben aspecten genoemd die in de gang van zaken rond het huisverbod en de daarbij behorende hulpverlening volgens hen kunnen worden verbeterd. Zo wordt opgemerkt dat er beter moet worden gekeken naar de psychische toestand van de uithuisgeplaatste. Soms zou het beter zijn wanneer de uithuisgeplaatste in een psychiatrische kliniek opgenomen zou worden. De beoordeling van de psychische toestand vindt op het politiebureau plaats en verloopt volgens enkele achterblijvers te snel en te oppervlakkig. Het verblijf in een politiecel verergert vervolgens de psychische problematiek van de uithuisgeplaatste in kwestie.

Enkele andere achterblijvers zijn van mening dat de werkwijze van Bureau Jeugdzorg te omslachtig is. Zij hebben veel en lange vragenlijsten moeten invullen, waarbij veel vragen helemaal niet van toepassing waren op hun huiselijke situatie. Vervolgens heeft er geen terugkoppeling van de uitslag van deze lijsten plaatsgevonden, hoewel dat wel was toegezegd.

Verder wordt opgemerkt dat met name de hulpverlening voor de uithuisgeplaatste te vrijblijvend is. Meerdere achterblijvers geven aan dat de uithuisgeplaatste zich heeft onttrokken aan de hulpverlening of dat de geboden hulp (met name verslavingszorg) te weinig daadkrachtig is.

3.3 Naleving

Dertien achterblijvers geven aan dat de uithuisgeplaatste in kwestie contact met hen heeft gezocht tijdens het huisverbod. Het huisverbod is hier met andere woorden niet nageleefd. Enkele hiervan geven aan ook zelf contact te hebben gewild. Zij hadden behoefte aan een gesprek met hun partner zonder toehoorders (zoals bij het systeemgesprek wel het geval is). Daar waar het contact niet met instemming van de achterblijver plaatsvond, betrof het meestal een verzoek om spullen uit huis te kunnen ophalen.

Vijf achterblijvers hebben hun partner (meerdere malen) gezien tijdens het huisverbod, eveneens vijf hebben telefonisch contact gehad en twee uithuisgeplaatsten hebben tijdens het huisverbod een brief geschreven aan de achterblijver. Eén uithuisgeplaatste heeft de achterblijver in kwestie een sms'je gestuurd. De overige 12 geïnterviewden geven aan dat

het huisverbod strikt is nageleefd en dat er, op een eventueel systeemgesprek na, op geen enkele wijze sprake is geweest van contact.

Sommige achterblijvers hebben melding gemaakt van het overtreden van het contactverbod. Hierop is niet altijd een reactie gekomen van de politie. Enkele uithuisgeplaatsten hebben echter mede hierdoor een verlening van het huisverbod gekregen en/of zijn opnieuw aangehouden door de politie.

Drie respondenten geven aan te hebben gemerkt dat de politie de naleving van het huisverbod heeft gecontroleerd. De politie reed door de straat of kwam thuis bij de achterblijver langs. De overige geïnterviewde achterblijvers hebben niets gemerkt van een eventuele controle op de naleving. Meerdere achterblijvers hebben het idee dat het verbod vrij makkelijk te omzeilen is. Anderen geven aan dat ze het prettig vonden bij een eventuele overtreding direct de politie te kunnen bellen.

Casus 5

Een achterblijver waarbij een overtreding van het huisverbod heeft plaatsgevonden vertelt dat haar partner telefonisch contact opnam, hoewel hij wist dat dat niet mocht. Zijn broer is spullen van hem komen ophalen en zelf bleef hij regelmatig door de straat heen en weer rijden met de auto. Ze heeft dit aangegeven bij het maatschappelijk werk. Ze kreeg hierop als reactie dat ze er niets aan konden doen, zolang de uithuisgeplaatste haar niet daadwerkelijk lastig viel. Ze durfde de kinderen echter niet meer buiten te laten spelen. De wethouder heeft haar gebeld om te vragen in hoeverre een verlening van het huisverbod nodig was. In dit gesprek heeft ze aangegeven dat een verlenging voor haar van groot belang was. Het huisverbod is vervolgens verlengd met 18 dagen.

3.4 Gevolgen

Hieronder wordt ingegaan op de gevolgen van het huisverbod volgens de 25 geïnterviewde achterblijvers.

Huidige situatie

Van de 25 geïnterviewde achterblijvers geeft ruim de helft (14) aan dat de uithuisgeplaatste ten tijde van het interview niet meer thuis woont. Zij zijn gescheiden of wonen gescheiden. Deze scheiding heeft overigens niet altijd tijdens of direct na het huisverbod plaatsgevonden. Enkele achterblijvers hebben het nog enige tijd geprobeerd, maar zijn vervolgens tot de conclusie gekomen dat een scheiding de beste oplossing is. In twee situaties betreft het een meerderjarig kind waarmee nog wel contact is, maar die niet meer bij de achterblijver thuis woont sinds het huisverbod.

Tien geïnterviewden wonen nog samen sinds het huisverbod, terwijl één achterblijver aangeeft dat haar ex-partner sinds kort noodgedwongen (vanwege een auto-ongeluk) sinds kort weer bij haar in woont.

Geen van de geïnterviewden zegt dat er na het huisverbod nog sprake is geweest van huiselijk geweld. Wel geven drie achterblijvers aan dat zij nog enige tijd door hun ex-partner zijn lastiggevallen via sms'jes of e-mail. Hiervan is tijdens de onderzoeksperiode overigens geen sprake meer.

Opbrengsten

De tien dagen afzondering van elkaar hebben voor de meeste achterblijvers een periode van rust betekend. De achterblijvers die inmiddels gescheiden zijn, geven aan dat er nog steeds sprake is van rust, hoewel sommigen nog wel met de verwerking van hetgeen allemaal is gebeurd bezig zijn. Meerdere achterblijvers geven aan dat zij door het huisverbod en de bijkomende hulpverlening meer zelfvertrouwen hebben gekregen.

De tien achterblijvers die nog samen zijn met hun partner geven over het algemeen aan dat ze door het toenemende zelfvertrouwen en het feit dat ze hebben geleerd grenzen aan te geven, beter kunnen omgaan met de partner. Daarbij is bij de uithuisgeplaatste partners het besef ontstaan dat geweld niet de oplossing is voor problemen. Beide partners hebben geleerd beter met onenigheden om te gaan. De achterblijvers vinden het echter lastig om aan te geven in hoeverre dit een rechtstreeks gevolg is van het huisverbod en/of de bijbehorende hulpverlening.

Enkele geïnterviewden geven aan dat het huisverbod niets heeft opgeleverd. Het betreft de gevallen waarbij het huisverbod als overbodig werd ervaren, omdat er volgens de achterblijvers in kwestie toch al niets aan de hand was. Enkele partners/ouders, waarvan de uithuisgeplaatste een ernstig verslavingsprobleem heeft, geven eveneens aan dat het huisverbod niets heeft opgeleverd: de betrokken uithuisgeplaatste is nog steeds verslaafd en vertoont nog steeds hetzelfde anti-sociale gedrag. Zij zijn van mening dat het huisverbod hiervoor geen oplossing biedt, mede omdat er geen (verplichte) verslavingsbehandeling aan gekoppeld is.

Casus 6

Een achterblijver geeft aan blij te zijn dat het huisverbod heeft plaatsgevonden. Haar partner gebruikt geen geweld meer, en ook geen alcohol of drugs. Hij heeft zijn gebruik na het huisverbod drastisch verminderd. Heel af en toe drinkt hij nog één of twee pilsjes, maar meer niet. Ze zijn wel afstandelijker naar elkaar geworden, maar ze heeft geen angst meer voor hem. Ze weet nu dat er hulp is. En ze weten van elkaar hoe ver ze kunnen gaan. Haar partner heeft nog steeds contact met de reclassering en volgt een agressieregulatie therapie.

Oordeel

Hoewel de uitwerking van het huisverbod niet volgens alle respondenten goed is verlopen (bijvoorbeeld daar waar de uithuisgeplaatste in een politiecel zat terwijl er eigenlijk direct een opname in een psychiatrische kliniek nodig was), zijn vrijwel alle achterblijvers al met al positief over de maatregel. Het huisverbod heeft ze tijd gegeven om na te denken over hoe ze verder wilden, heeft ze gesteund bij al sluimerende gedachten om te scheiden en/of heeft de juiste hulpverlening in gang gezet. Veel achterblijvers zijn blij dat ze door de politie, hulpverlening en/of rechter in het gelijk zijn gesteld in hun gevoel dat het huiselijk geweld niet had mogen plaatsvinden.

Casus 7

Het huisverbod heeft volgens een achterblijver een hele grote rol gespeeld. Het deed haar goed, gaf veiligheid en zekerheid, ondanks dat ze niet wist wat haar partner van plan was. Het idee dat ze met één telefoontje alarm kon slaan gaf haar echter een heel goed gevoel. Ook de hulpverlening heeft ze als prettig ervaren. Dankzij het huisverbod heeft ze het juiste aanbod voor haar en haar kinderen gekregen. Deze hulp heeft haar verder gebracht dan hetgeen ze voorafgaand aan het huisverbod aan hulpverlening kreeg. Ze geeft aan dat ze er zonder huisverbod waarschijnlijk nooit was uitgekomen.

3.5 Plannen van aanpak

Voor het resultatenonderzoek is toegang verkregen tot het VIS2 systeem van de gemeenten Enschede, Almelo en Hengelo. In dit systeem wordt door de procesmanagers van de gemeenten alle documentatie omtrent opgelegde huisverboden opgeslagen. Alle achterblijvers en uithuisgeplaatsten worden in het systeem geregistreerd. Naast enkele achtergrondgegevens (namen, geboortedata, gegevens eventuele kinderen) wordt, voor zover beschikbaar, het proces verbaal, het Plan van aanpak en eventuele overige documentatie opgeslagen in het systeem. Voor het resultatenonderzoek zijn de gegevens van de geïnterviewde achterblijvers en uithuisgeplaatsten opgezocht en verwerkt. Hieronder wordt weergegeven welke informatie beschikbaar is over de achterblijvers, welke doelstellingen in het Plan van aanpak zijn opgenomen en in hoeverre de geplande doelstellingen en gemaakte afspraken zijn gerealiseerd. Dit laatste is gedaan door een vergelijking te maken met hetgeen de achterblijvers zelf hebben aangegeven tijdens de interviews. Lang niet alle achterblijvers zijn zich overigens bewust van het feit dat er een Plan van aanpak is. Dit is niet als zodanig genoemd in de contacten met de hulpverlening of het is door de geïnterviewden niet als zodanig ervaren. Met hen is dan ook vooral gesproken over de aangeboden en verkregen hulpverlening tijdens en na het huisverbod.

In totaal is over 14 van de 25 geïnterviewde achterblijvers documentatie aangetroffen in het VIS2 systeem.³ Dit betreft echter niet altijd een Plan van aanpak. Er zijn zeven plannen van aanpak aangetroffen, waarvan er één voorlopig is en één erg kort is ingevuld. Van alle 14 achterblijvers zijn wel de uitreikingsdocumenten aanwezig, evenals een procesverbaal en/of een ingevuld RiHG. Daarnaast zijn er in meer of mindere mate verslagen van afstemmingsoverleggen en systeemgesprekken in VIS2 opgenomen. In sommige afstemmingsoverleggen of verslagen van systeemgesprekken zijn wel doelen te achterhalen. Wanneer naar de doelstellingen in de plannen van aanpak en de doelen in de verslagen wordt gekeken, dan blijkt dat de aangekondigde of gewenste vervolghulpverlening inderdaad tot stand is gekomen bij deze 14 achterblijvers. Dit is afgeleid uit de vergelijking tussen de vastgelegde doelen en hetgeen de geïnterviewden tijdens de gesprekken hebben aangegeven. Eén achterblijver geeft in het interview aan dat haar relatietherapie is aangeboden. Deze therapie is echter een jaar na het huisverbod nog niet tot stand gekomen. In het plan van aanpak wordt echter ook niet gesproken over dit aanbod.

³ De overige geïnterviewden zijn voornamelijk afkomstig uit gemeenten waarvoor geen toegang tot VIS2 is verkregen. Over hen is daarom geen nadere documentatie beschikbaar. Bovendien werden in de beginperiode van de toepassing van de wet de registraties in het VIS2 systeem minder goed bijgehouden dan in de loop van de tijd het geval is. De documentatie uit VIS2 is na afloop van het interview doorgenomen en vergeleken met de informatie uit de interviews.

In twee gevallen is in de documenten sprake van het uit elkaar gaan van de achterblijver en uithuisgeplaatste, terwijl zij tijdens de onderzoeksperiode nog wel bij elkaar zijn. Hiervan blijkt in één situatie huiselijk geweld in het verleden vaker te zijn voorgekomen dan in het interview duidelijk is geworden. In één plan van aanpak wordt daarentegen gesproken over het samen blijven van beide partners, terwijl zij inmiddels toch zijn gescheiden. De verdere informatie uit de interviews komt zowel qua geweldsgeschiedenis, aanleiding voor het huisverbod en contacten met de hulpverlening overeen met hetgeen in de documenten in VIS2 wordt aangegeven.

3.6 Resumé

Hieronder worden de belangrijkste bevindingen uit de interviews met 25 achterblijvers kort weergegeven. In tabel 3.1 is te zien dat alle achterblijvers tijdens het huisverbod contact hebben gehad met het maatschappelijk werk, terwijl alle achterblijvers met thuiswonende minderjarige kinderen eveneens contact hebben gehad met Bureau Jeugdzorg. Voor een meerderheid (21) is een vorm van vervolghulpverlening opgestart na afloop van het huisverbod. Twaalf achterblijvers hebben tijdens de onderzoeksperiode (ongeveer een jaar na oplegging van het huisverbod) nog steeds contact met een vorm van hulpverlening. De hulp van het maatschappelijk werk heeft voor de achterblijvers vooral bestaan uit praktische hulp of doorverwijzing naar overige hulpverlening (budgetbeheer, voedselbank, psycholoog en dergelijke). De met het maatschappelijk werk gevoerde gesprekken en doorverwijzingen worden door het merendeel van de geïnterviewden gewaardeerd.

Elf van de 17 geïnterviewden die één of meer systeemgesprekken hebben gevoerd zijn hierover tevreden, ondanks het feit dat deze gesprekken als (zeer) emotioneel zijn ervaren. De zes achterblijvers die minder goede herinneringen hebben aan het systeemgesprek, geven aan dat dit vooral te maken heeft met de agressieve en onwelwillende opstelling van de betrokken uithuisgeplaatsten.

Bijna twee derde van de geïnterviewden heeft voorafgaande aan het incident dat tot een huisverbod heeft geleid te maken gehad met fysiek geweld binnen de relatie. Na afloop van het huisverbod is geen van hen nog geslagen of anderszins fysiek geweld aangedaan. Ruim de helft (14) van de 25 achterblijvers is/woont sinds het huisverbod gescheiden van de uithuisgeplaatste in kwestie.

Tabel 3.1 Belangrijkste bevindingen interviews achterblijvers (N=25)

	Aantal achterblijvers
Fysiek geweld in (recent) verleden, voorafgaand aan huisverbod	15
Thuiswonende minderjarige kinderen	17
Verlenging huisverbod	8
Overtreding huisverbod	13
Contact maatschappelijk werk tijdens huisverbod	25
Contact Bureau Jeugdzorg tijdens huisverbod	17
Systeemgesprek	17
Vervolg hulpverlening	21
Jaar na huisverbod nog steeds hulpverlening	12
Contact hulpverlening voorafgaand aan huisverbod	14
Partners gescheiden na huisverbod	14
Fysiek geweld na huisverbod	0
Plan van aanpak in VIS2	7*

* Van 14 achterblijvers is documentatie in VIS2 aangetroffen, bij zeven van hen ging het (onder andere) om een plan van aanpak.

4. UITHUISGEPLAATSEN

In dit hoofdstuk komen de ervaringen en meningen van de geïnterviewde uithuisgeplaatsten aan bod. Daarbij wordt ingegaan op de aanleiding voor en de procedure rond het opleggen van het huisverbod. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de ontvangen hulpverlening, evenals de naleving van het huisverbod. In paragraaf 4 komen de gevolgen en consequenties van het huisverbod aan bod voor de geïnterviewde uithuisgeplaatsten.¹ Het gaat hierbij steeds om de ervaringen van de uithuisgeplaatsten zelf, het betreft met andere woorden niet de interpretatie van de onderzoekers. Aan het eind wordt ingegaan op de informatie uit de plannen van aanpak van en registratiegegevens over de uithuisgeplaatsten.

In totaal zijn 24 uithuisgeplaatsten gesproken. Bij vijf van hen is ook met de partner (in een afzonderlijk gesprek) gesproken. Alle geïnterviewde uithuisgeplaatsten zijn mannen. Het merendeel is afkomstig uit Almelo en Enschede, terwijl één uithuisgeplaatste afkomstig is uit Hengelo en vier uit andere omliggende gemeenten. Het grootste deel van de uithuisgeplaatsten heeft een Nederlandse achtergrond, terwijl enkele een andere etnische achtergrond hebben, waaronder Turks, Armeens, Antilliaans en Moluks. Voor één van hen geldt dat hij de Nederlandse taal slecht beheerst. Tijdens het gesprek met deze uithuisgeplaatste is een familielid aanwezig om als tolk te fungeren.

Ten tijde van het huisverbod woonden 22 uithuisgeplaatsten samen met hun vrouw of vriendin. In al deze gevallen is de vrouw of vriendin van de respondent het slachtoffer/de achterblijver. Voor twee uithuisgeplaatsten geldt dat zij ten tijde van het huisverbod bij hun ouders woonden. In deze situatie hebben de ouders de politie ingeschakeld en kunnen als achterblijvers worden aangemerkt. Bij 17 van de 22 uithuisgeplaatsten die ten tijde van het huisverbod samenleefden met hun vrouw of echtgenoot is op dat moment sprake van inwonende kinderen.

4.1 Oplegging

In deze paragraaf wordt allereerst ingegaan op de geweldsgeschiedenis in de gezinssituatie en de eventuele eerdere politiecontacten van de uithuisgeplaatste. Vervolgens komt de aanleiding voor het opleggen van een huisverbod aan de orde, de wijze waarop de oplegging is verlopen en de informatievoorziening daaromtrent. Afgesloten wordt met de wijze waarop de geïnterviewde uithuisgeplaatsten de procedure van de oplegging van het huisverbod hebben ervaren.

Geweldsgeschiedenis

In 13 van de 24 gevallen was er al eens eerder sprake geweest van huiselijk geweld, terwijl negen uithuisgeplaatsten aangeven dat er voorafgaande het huisverbod nooit eerder huiselijk geweld heeft plaatsgevonden. Twee geïnterviewden zijn hierover niet duidelijk. Van de 13 uithuisgeplaatsten waarbij al eens eerder sprake was van huiselijk geweld, is het merendeel in verband met het huiselijk geweld al eens in aanraking geweest met de politie.

¹ Waar in dit hoofdstuk de kwalificatie ‘veel respondenten’ wordt gebruikt, wordt bedoeld op meer dan de helft van de betreffende respondenten, terwijl ‘het merendeel’ duidt op drie kwart of meer van de respondenten. ‘Enkele respondenten’ duidt op minder dan een vijfde van de betreffende respondenten. ‘Meerdere respondenten’ betreft een kwalificatie tussen deze uitersten in.

Daarnaast waren twee al wel bekend bij de politie, maar niet vanwege huiselijk geweld. Van de negen uithuisgeplaatsen die aangeven niet eerder huiselijk geweld te hebben gepleegd, waren twee uithuisgeplaatsten al wel bij de politie bekend wegens andere problemen (bijvoorbeeld geluidsoverlast).

Aanleiding

Meerdere respondenten merken op dat er in de periode voorafgaande aan het huisverbod veelvuldig ruzies plaatsvonden. Ongeveer de helft van de uithuisgeplaatsten geeft aan dat er ten tijde van het huisverbod problemen waren in de relatie met hun vrouw/vriendin. In sommige gevallen loopt er op het moment van het huisverbod al een scheidingsprocedure of is de relatie al beëindigd, maar wonen de geïnterviewde en zijn vriendin nog bij elkaar in afwachting van een nieuwe woning. Eén uithuisgeplaatste geeft aan dat zijn ex-vriendin en hij al een tijd uit elkaar waren, maar omwille van hun dochter nog bij elkaar waren blijven wonen.

Naast spanningen en ruzies wordt ook middelengebruik genoemd als aanleiding voor het huiselijk geweld. Bij ongeveer de helft van de uithuisgeplaatsten is er in de periode van het huisverbod sprake van regelmatig alcohol- en/of drugsgebruik. Elf uithuisgeplaatsen geven aan dat zij op het moment van het incident in meer of mindere mate onder invloed waren van alcohol (zeven respondenten), drugs (twee respondenten), alcohol én drugs (één respondent) of alcohol en medicijnen (één respondent). Eén respondent geeft aan dat niet hijzelf maar zijn vriendin drugs gebruikte, wat aanleiding gaf tot ruzie.

In enkele gevallen wordt aangegeven dat ook de psychische en/of lichamelijke situatie van de uithuisgeplaatste heeft meegespeeld bij het oplopen van de spanningen. Twee uithuisgeplaatsten zijn ten tijde van het huisverbod wegens ziekte hulpbehoevend en aan bed gekluisterd, wat aanleiding gaf tot spanningen en ruzies. Eén respondent geeft aan dat hij al een tijd depressief was en daarvoor medicijnen gebruikte. Deze medicijnen hadden volgens hem invloed op zijn gedrag waardoor hij tijdens een ruzie met zijn vrouw volledig door het lint ging. Een andere respondent vertelt dat hij door het gebruik van drugs last had van woede-aanvallen. Tot slot wordt door een respondent aangegeven dat hij moeite had met het verwerken van het overlijden van een familielid, wat aanleiding gaf tot spanningen in de relatie.

Casus 1

Een uithuisgeplaatste vertelt dat er een jaar voor het opleggen van het huisverbod één keer eerder sprake is geweest van geweld waarbij de politie ingeschakeld moest worden. De uithuisgeplaatste heeft naar aanleiding van dat incident een verplichte cursus gevolgd om zijn alcoholgebruik in te perken. Deze cursus heeft volgens de uithuisgeplaatste geen resultaat gehad.

Incident

In alle gevallen vormt (dreiging met) fysiek geweld de aanleiding voor het inschakelen van de politie. In vrijwel alle situaties was dit geweld gericht tegen de vrouw of vriendin van de respondent. In één geval was het geweld gericht tegen zowel de vriendin als tegen de ouders van de (nog thuiswonende) respondent, terwijl er bij één respondent sprake was geweld gericht tegen alleen zijn ouders. In geen van de gevallen waren kinderen het slachtoffer van geweld.

In circa de helft van de gevallen heeft de vrouw of vriendin van de respondent, tegen wie het geweld of de bedreiging was gericht, zelf de politie gebeld. In twee gevallen hebben de bureaus de politie gebeld, terwijl in vijf gevallen aanwezige familieleden of vrienden de politie hebben ingeschakeld. Eén respondent heeft zelf de politie gebeld nadat hij zijn vrouw tegen de grond had geduwd. Eén respondent vertelt dat zijn vrouw niet de politie heeft gebeld, maar samen met haar zus naar het politiebureau is gereden om melding te maken van het incident. In de gevallen dat de ouders slachtoffer waren van het geweld, hebben de ouders de politie gebeld.²

Enkele uithuisgeplaatsten geven expliciet aan het terecht te vinden dat hun vrouw/vriendin de politie heeft ingeschakeld, hetzij omdat de situatie uit de hand dreigde te lopen, hetzij omdat ze begrijpen dat hun vrouw/vriendin het geweld niet accepteerde. Drie uithuisgeplaatsten ontkennen dat er sprake is geweest van geweld. Eén van hen geeft aan dat zijn vrouw/vriendin psychotisch was en daardoor denkt dat er dingen zijn gebeurd die in werkelijk niet zijn voorgevallen. In drie andere gevallen geven de uithuisgeplaatsten aan weliswaar geweld te hebben gebruikt, maar aanzienlijk minder ernstig dan door hun vrouw/vriendin aan de politie is gemeld. Ook merken drie uithuisgeplaatsten op dat ze wel fysiek geweld hebben gebruikt tegen hun vrouw/vriendin, maar dat ook hun vrouw/vriendin geweld gebruikte. Eén uithuisgeplaatste die geweld gebruikte tegen zijn ouders geeft aan dat zijn vader hem dreigde te slaan. Ruim een kwart van de geïnterviewden zegt een ‘black out’ te hebben gehad of ‘buiten zinnen’ te zijn geweest tijdens het plegen van het geweld. Enkele van hen kunnen zich niet goed herinneren wat er precies is gebeurd.

Casus 2

Een uithuisgeplaatste vertelt dat hij op het moment van het huisverbod samenwoonde met zijn vrouw en hun dochter. De uithuisgeplaatste en zijn vrouw lagen in scheiding, maar woonden noodgedwongen nog bij elkaar tot één van beide een andere woonplek had gevonden. Ze hadden veel ruzie, onder meer over het overmatig drankgebruik van de uithuisgeplaatste. Tijdens één van deze ruzies is er door beide partijen geweld gebruikt. De uithuisgeplaatste had tijdens deze ruzie te veel gedronken. Zijn vrouw heeft de politie gewaarschuwd. De politie is gekomen en heeft de uithuisgeplaatste meegenomen naar het bureau.

Procedure en informatievoorziening

In het merendeel van de gevallen is de uithuisgeplaatste, nadat de politie was gewaarschuwd, thuis door de politie opgehaald en naar het bureau gebracht. Drie uithuisgeplaatsten zijn door de politie op straat klemgereden en aangehouden, terwijl één geïnterviewde zichzelf op verzoek van de politie heeft gemeld op het politiebureau. Twee derde geeft aan dat zij vervolgens twee tot vier dagen in hechtenis zijn genomen. In ongeveer de helft van de gevallen is de uithuisgeplaatste direct, nog op dezelfde dag, verteld dat hij een huisverbod opgelegd kreeg, terwijl de overige uithuisgeplaatsten dit één of twee dagen nadat zij waren opgepakt hoorden.

Informatie

In 22 interviews is aan de orde gekomen wie de informatie over het huisverbod aan de uithuisgeplaatste heeft verstrekt. In 10 gevallen wordt aangegeven dat deze uitleg door de politie is verstrekt, terwijl in drie gevallen expliciet de hulpofficier van justitie en twee keer de rechter wordt genoemd als verstrekker van de informatie. Daarnaast geven enkelen uithuisgeplaatsten aan dat zij de informatie over het huisverbod van een medewerker van de

² In twee interviews is niet aan de orde gekomen wie de politie heeft gebeld.

reclassering hebben ontvangen. In sommige gevallen heeft zowel een medewerker van de politie als een medewerker van de reclassering informatie gegeven over het huisverbod.³ Twee uithuisgeplaatsten geven aan dat zij, naast mondelinge informatie, ook een folder over het huisverbod hebben gekregen.

Voor de meeste uithuisgeplaatsten geldt dat de verstrekte informatie voor hen voldoende duidelijk was. Twee geïnterviewden vonden de informatie die zij van de politie kregen onduidelijk, waarbij één van hen aangeeft dat dit gecompenseerd werd door de heldere informatie uit de folder.

Onderdak

Zeven uithuisgeplaatsten hebben gedurende het huisverbod bij hun ouders/moeder gelogeed, terwijl zes uithuisgeplaatsten onderdak hebben gevonden bij andere familieleden (bijvoorbeeld broer, zus of oom en tante). Daarnaast heeft ongeveer een kwart van de gedurende het huisverbod bij een vriend of vriendin gelogeed. Voor de overige uithuisgeplaatsten geldt dat zij andere vormen van onderdak hebben gehad: twee uithuisgeplaatsten hebben onderdak gezocht in een opvangvoorziening; één respondent heeft tien dagen in een hotel gezeten; één respondent heeft gedurende het huisverbod in zijn auto geslapen; één respondent heeft de periode van het huisverbod in detentie doorgebracht; en één respondent woonde in verband met relatieproblemen ten tijde van het huisverbod al (tijdelijk) in een ander huis, waar hij gedurende het huisverbod kon blijven wonen.

Voor sommige uithuisgeplaatsten geldt dat zij langer zijn weggebleven uit huis dan op basis van het huisverbod noodzakelijk was. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om situaties waarin tijdens het huisverbod is besloten om de relatie tussen de uithuisgeplaatste en de achterblijver te beëindigen en waarbij voor één van beide partijen een vervangende woning moest worden gezocht. Enkele van hen hebben in dergelijke situaties langer bij familie of vrienden kunnen verblijven, terwijl voor drie uithuisgeplaatsten geldt dat zij aansluitend aan het huisverbod een periode op een camping of in een caravan hebben gewoond. Eén respondent, die ten tijde van het huisverbod nog bij zijn ouders woonde, heeft tijdens het huisverbod bij een vriend gelogeed en heeft vervolgens een plaats toegewezen gekregen in een voorziening voor begeleid wonen.

Persoonlijke spullen

Over het algemeen hebben familieleden of vrienden van de uithuisgeplaatste de benodigde persoonlijke spullen, kleren en geld voor de uithuisgeplaatste kunnen ophalen uit huis. Enkele uithuisgeplaatsten geven aan dat het ophalen van spullen via het maatschappelijk werk is verlopen. Bij sommige uithuisgeplaatsten is het verkrijgen van spullen niet goed verlopen, waardoor zij bijvoorbeeld een tijd lang geen beschikking hadden over schone kleren.

Verlenging

Zes uithuisgeplaatsten geven aan dat het huisverbod is verlengd. Daarnaast is bij één respondent het huisverbod in één maand tijd twee keer opgelegd. Van de zes uithuisgeplaatsten bij wie het huisverbod is verlengd, kunnen twee uithuisgeplaatsten zich niet goed herinneren met hoeveel dagen dit is geweest. Bij degenen die zich dit wel herinneren varieert de verlenging van tien tot 18 dagen. De verlenging is bij één

³ Het is overigens goed mogelijk dat wanneer in de beleving van de uithuisgeplaatste de informatie door de politie is verstrekt, dit in feite de hulpofficier van justitie is geweest: sommige uithuisgeplaatsten refereren aan 'het hoofd bij de politie' of 'degene van de politie die de beslissing neemt voor de officier'.

uithuisgeplaatste opgelegd wegens een overtreding van het huisverbod (zie ook paragraaf 4.3), terwijl bij één respondent de verlenging volgens de uithuisgeplaatste heeft plaatsgevonden op basis van voor de respondent belastende informatie die door de Raad voor de Kinderbescherming was aangedragen. Eén respondent geeft aan dat zijn vrouw bang voor hem was, waardoor het huisverbod werd verlengd. Dit was volgens hem onterecht, hij had sowieso al aangegeven langere tijd van huis weg te willen blijven om de situatie goed te kunnen overdenken. Zijn vrouw was daarvan op de hoogte, maar heeft toch aangegeven een verlenging op prijs te stellen. Voor de overige drie uithuisgeplaatsten is de reden voor verlening niet duidelijk.

Voor drie respondenten geldt dat het huisverbod weliswaar niet is verlengd, maar wel is opgevolgd door een contactverbod tot aan de zitting. Deze zitting vond in één geval een half jaar na het huisverbod plaats, terwijl de andere twee nog steeds wachten op de zitting. In één van deze twee gevallen hebben de partners overigens al lange tijd weer contact met elkaar. Ze hebben nog steeds een relatie, hoewel ze niet meer op hetzelfde adres wonen.

Ervaringen

De ervaringen van de uithuisgeplaatsten met het opleggen van het huisverbod lopen behoorlijk uiteen. Ruim de helft is van mening dat er bij het opleggen van het huisverbod onvoldoende rekening is gehouden met hun kant van het verhaal. Deze uithuisgeplaatsten vinden ofwel dat zij onvoldoende gelegenheid hebben gehad hun verhaal te doen, ofwel dat er niets of te weinig met hun verhaal is gedaan. Meerdere uithuisgeplaatsten merken daarbij op dat alles wat de achterblijver zegt, door de politie voor waar wordt aangenomen, terwijl naar de uithuisgeplaatste niet wordt geluisterd. Eén respondent vertelt dat dat hij gedurende de gehele procedure rond het huisverbod niet is gehoord door de hulpofficier van justitie. Enkele uithuisgeplaatsten geven bovendien aan dat zij achteraf zijn vrijgesproken voor de incidenten waarvoor het huisverbod is opgelegd. Dit illustreert volgens hen dat er bij het opleggen van het huisverbod te snel een beslissing is gemaakt, waarbij voornamelijk is afgegaan op het verhaal van de achterblijver. Doordat er volgens het merendeel van de 24 uithuisgeplaatsten onvoldoende sprake is van hoor en wederhoor, ervaren zij de procedure rond het opleggen van het huisverbod als onrechtvaardig.

Drie uithuisgeplaatsten merken op dat er bij het opleggen van het huisverbod onvoldoende rekening wordt gehouden met de context. Eén respondent vindt dat te star wordt vastgehouden aan het protocol, zonder daarbij de individuele situatie van de uithuisgeplaatste in ogenschouw te nemen. Een andere uithuisgeplaatste geeft aan dat hij, voorafgaande aan het incident waarvoor hij het huisverbod kreeg opgelegd, zelf door een familielid in elkaar was geslagen. De politie heeft met deze omstandigheden geen rekening gehouden.

Twee uithuisgeplaatsten merken op dat er tijdens het opleggen van het huisverbod merkbaar was dat hiermee nog weinig ervaring was. De procedure verliep volgens hen stroef. Eén van hen geeft aan dat de medewerker van reclassering niet goed op de hoogte was van de procedure, bijvoorbeeld wat betreft de afspraken rondom de vergoeding voor overnachtingen.

Vier uithuisgeplaatsten geven expliciet aan dat zij van mening zijn dat er in de procedure meer aandacht zou moeten zijn voor hulp bij het regelen van onderdak. Volgens hen staat een uithuisgeplaatste opeens op straat, zonder te weten waar hij naartoe moet. Zeker wanneer de uithuisgeplaatste niet de financiële middelen heeft om vervangend onderdak te betalen zou hierbij hulp moeten worden geboden, zo wordt door twee van de uithuisgeplaatsten aangegeven. Twee andere uithuisgeplaatsten vinden het onlogisch dat zij

tijdens het huisverbod niet terug mochten naar huis, aangezien hun vriendin/vrouw gedurende het huisverbod bij familie verbleef. Ze hadden daarom gewoon naar huis gekund, zonder het contactverbod te overtreden. Toch werd hen verteld dat ze niet naar huis mochten.

Eén uithuisgeplaatste geeft aan dat het toezicht op naleving van de maatregel aangescherpt zou moeten worden. Daarnaast merkt één respondent op dat het volgens hem wenselijk is om voordat het huisverbod ingaat één telefoontje te kunnen plegen met de achterblijver, om op die manier de kans te krijgen de ruzie via de telefoon bij te leggen.

Enkele uithuisgeplaatsten vinden dat de procedure rond het opleggen van huisverbod goed is verlopen en geen verbeteringen behoeft.

Casus 3

Een uithuisgeplaatste vertelt dat hij, nadat de politie was gewaarschuwd, is opgehaald door de politie en direct is meegenomen naar het bureau. Daar is hij verhoord. De uithuisgeplaatste heeft tijdens het verhoor aangegeven dat er geen sprake is geweest van huiselijk geweld, maar dat de hulpofficier van justitie zijn verhaal niet geloofde. De uithuisgeplaatste is in de cel gezet en nog dezelfde avond is hem een huisverbod opgelegd. Hij wist niet dat deze maatregel betond en schrok ervan dat deze hem werd opgelegd. De uithuisgeplaatste vindt het onterecht dat hij een huisverbod heeft gekregen. Het was voor hem de eerste keer dat hij in aanraking kwam met de politie. Hij heeft de indruk dat er niet naar zijn verhaal is geluisterd en dat alleen de verklaring van zijn vriendin als waarheid is aangenomen.

4.2 Hulpverlening

In deze paragraaf wordt ingegaan op de hulpverlening die naar aanleiding van het huisverbod aan de uithuisgeplaatsten is aangeboden. Daarbij wordt om te beginnen ingegaan op de begeleiding vanuit de reclassering.⁴ Vervolgens komt aan de orde welk aanvullend hulpaanbod aan de uithuisgeplaatsten is gedaan. Ook komt de rol van Bureau Jeugdzorg aan bod en wordt ingegaan op het systeemgesprek. Tot slot komen de vergelijking tussen de hulpverlening voorafgaand en na afloop van het huisverbod en eventuele mogelijke verbeteringen in de hulpverlening aan de orde.

Reclassering

Over het algemeen is het eerste contact met de reclassering binnen drie dagen na het huisverbod tot stand gekomen. Ruim drie kwart van de uithuisgeplaatsten geeft aan dat zij op het moment van het eerste gesprek met de reclassering nog in de cel zaten of net waren vrijgekomen. Eén respondent is, na drie dagen te hebben vastgezet op het politiebureau, overgebracht naar een detentiecentrum elders in het land. Deze uithuisgeplaatste heeft na vier weken contact gehad met de reclassering. Hij zat op dat moment nog in detentie.

Eerste contact

Hoewel enkele uithuisgeplaatsten zich niet goed meer kunnen herinneren hoe het eerste contact met de reclassering is verlopen, heeft het merendeel van de uithuisgeplaatsten nog wel een indruk van dit eerste gesprek. Enkele van hen geven aan dat tijdens dit eerste gesprek met name praktische zaken zijn besproken, waaronder het regelen van een

⁴ Gezien het relatief geringe aantal respondenten dat voor het onderzoek is gesproken, wordt in deze paragraaf geen uitsplitsing gemaakt naar de verschillende reclasseringsorganisaties.

slaapplaats, het krijgen van persoonlijke spullen (kleding, geld) en de mogelijkheden om te blijven werken gedurende het huisverbod. Daarnaast is, zo geven enkele uithuisgeplaatsten aan, gesproken over hoe het verder moest met de relatie tussen de uithuisgeplaatste en zijn vriendin of vrouw. Ook merken enkele uithuisgeplaatsten op dat de medewerker van de reclassering in het eerste gesprek uitleg heeft gegeven over het huisverbod. Twee uithuisgeplaatsten vertellen dat er in het gesprek veel ruimte en aandacht was voor de emoties van de uithuisgeplaatste. Drie uithuisgeplaatsten geven aan dat het eerste contact met de reclassering niet goed verliep. Eén van hen vond dat de medewerker van de reclassering de situatie te veel zelf probeerde in te vullen, terwijl hij de uithuisgeplaatste nog niet kende. Een andere respondent vertelt dat hij aanvankelijk geen hulp van de reclassering wilde accepteren, waardoor het eerste gesprek niet goed verliep.

Verloop contact

Vrijwel alle geïnterviewden geven aan gedurende het huisverbod verschillende keren contact te hebben gehad met een medewerker van de reclassering. De frequentie van het contact varieert. Zo geeft één van de uithuisgeplaatsten aan dat hij tijdens het huisverbod dagelijks (telefonisch) contact met de reclassering had, terwijl enkele andere uithuisgeplaatsten gedurende het huisverbod in totaal twee à drie keer contact met de reclassering hadden. Ook de wijze van contact verschilt per respondent. In sommige gevallen is het contact met name telefonisch verlopen, terwijl bij enkele andere uithuisgeplaatsten de contacten over het algemeen face-to-face plaatsvonden. De gesprekken vonden in dat geval plaats op het kantoor van de reclassering.

Over het algemeen geldt dat de uithuisgeplaatsten ook na het huisverbod nog geregeld contact hebben gehad met de reclassering. De contacten zijn daarbij in de periode na het huisverbod vaak afgebouwd naar een lagere frequentie, variërend van eens per week tot één keer per maand. Circa de helft van de uithuisgeplaatsten heeft op het moment van het interview nog steeds contact met de reclassering. Overigens wordt het contact met de reclassering door enkele respondenten als belastend ervaren: zij moeten hiervoor steeds vrij nemen van hun werk.

Een derde van de uithuisgeplaatsten is tevreden over de hulp die zij van de reclassering hebben ontvangen. Ze geven onder meer aan dat de medewerker van de reclassering hen goed heeft kunnen helpen met regelen van praktische zaken en dat zij hem/haar konden consulteren wanneer ze vragen hadden. Enkele geïnterviewden merken op dat ze dit als grote steun hebben ervaren. Eveneens een derde van de uithuisgeplaatsten is niet tevreden over de begeleiding door de reclassering. Enkele uithuisgeplaatsten vonden de hulp van de reclassering nutteloos of zijn van mening dat de reclassering onvoldoende voor hen heeft kunnen betekenen. Eén respondent geeft aan dat de reclassering niet voor hem kon doen wat ze beloofden, waarbij werkdruk volgens de respondent als excuus werd gebruikt.

Enkele uithuisgeplaatsten zijn op zich niet ontevreden over de begeleiding van de reclassering, maar hebben het contact wel als weinig zinvol ervaren. Drie uithuisgeplaatsten hebben gedurende het traject bij de reclassering een andere begeleider gekregen. Dit is bij twee van hen zonder problemen verlopen, terwijl één respondent niet tevreden was over zijn nieuwe begeleider.

Aanvullend hulpaanbod

Drie kwart van de geïnterviewde uithuisgeplaatsten heeft, naast begeleiding van de reclassering, een aanvullend hulpaanbod gekregen. Tien uithuisgeplaatsten geven aan dat

zij naar aanleiding van het huisverbod een agressieregulatietraining hebben gevolgd.⁵ Het aantal bijeenkomsten van de agressieregulatietraining dat is bijgewoond varieert: één uithuisgeplaatste zegt vier bijeenkomsten te hebben gevolgd, terwijl een andere uithuisgeplaatste 23 sessies heeft gevolgd. Deze laatste uithuisgeplaatste merkt daarbij overigens op dat hij er zelf voor heeft gekozen de training langer te blijven volgen, omdat hij erg veel aan de training had. De uithuisgeplaatsten zijn over het algemeen erg tevreden over de agressieregulatietraining. Vrijwel alle uithuisgeplaatsten die de training hebben gevolgd geven aan dat deze cursus zijn vruchten heeft afgeworpen: ze zijn rustiger geworden en de spanningen zijn afgenomen. Eén van de uithuisgeplaatsten zegt niets aan de training te hebben gehad, omdat hij naar eigen zeggen niet agressief was en dus ook geen training nodig had om zijn agressie te reguleren.

Vier uithuisgeplaatsten merken op dat zij psychische hulp aangeboden hebben gekregen, terwijl drie uithuisgeplaatsten samen met hun vrouw of vriendin relatietherapie hebben gevolgd. Ook zijn enkele uithuisgeplaatsten doorverwezen naar Tactus in verband met een verslaving.⁶ Tot slot hebben twee geïnterviewden woonbegeleiding gekregen naar aanleiding van het huisverbod. Voor enkele uithuisgeplaatsten geldt overigens dat zij meerdere vormen van hulp aangeboden hebben gekregen. Twee uithuisgeplaatsten merken op dat het in hun beleving erg lang duurde voordat het hulpaanbod op gang kwam.

Zes uithuisgeplaatsten hebben naar eigen zeggen geen aanvullend hulpaanbod gekregen en/of gevolgd. Hoewel twee van hen aangeven dat zij ook geen behoefte hadden aan hulp, geldt voor één van deze uithuisgeplaatsten dat hij wel graag hulp had willen hebben, maar dat deze hulp niet van de grond is gekomen. Voor de uithuisgeplaatste zelf is niet duidelijk waarom dit niet is gebeurd.

Bureau Jeugdzorg

Bij 17 uithuisgeplaatsten was sprake van thuiswonende (minderjarige) kinderen ten tijde van het huisverbod, waarbij in 16 gevallen volgens de geïnterviewden hulp van Bureau Jeugdzorg is ingeschakeld. In één gezin is, ondanks de aanwezigheid van minderjarige kinderen, volgens de uithuisgeplaatste geen hulp van Bureau Jeugdzorg geboden. Volgens deze uithuisgeplaatste was hieraan ook geen behoefte: de kinderen hebben niks van het (gewelds)incident meegekregen.

De uithuisgeplaatsten zijn tijdens het huisverbod niet in de directe aanwezigheid geweest van hun kinderen. Daarom is niet voor alle uithuisgeplaatsten duidelijk welke hulp er precies aan de kinderen is geboden. Wel weten twee respondenten dat hun kinderen hebben deelgenomen aan een praatgroep 'Let op de kleintjes'. Meerdere uithuisgeplaatsten hebben daarnaast ook zelf contact gehad met Bureau Jeugdzorg. Zo hebben enkele uithuisgeplaatsten samen met hun partner een gesprek gehad met een medewerker van Bureau Jeugdzorg en hebben ook enkele uithuisgeplaatsten in de periode na het huisverbod onder toezicht van Bureau Jeugdzorg contact gehad met hun kinderen. Twee uithuisgeplaatsten merken op dat de kinderen in de periode na het huisverbod uit huis zijn geplaatst. In één geval zijn de kinderen in een pleeggezin geplaatst, terwijl de kinderen uit het andere gezin bij familie zijn ondergebracht.

Het merendeel van de uithuisgeplaatsten heeft geen oordeel over de hulpverlening van Bureau Jeugdzorg. Wel zeggen enkele uithuisgeplaatsten de bemoeienis van Bureau

⁵ Hoewel de agressietherapie door verschillende instanties wordt gegeven en daardoor ook verschillende benamingen kent, worden de verschillende vormen onder één noemer geplaatst ('agressieregulatietraining').

⁶ Eén van hen geeft aan dat deze begeleiding vanuit Tactus door de rechter is opgelegd.

Jeugdzorg niet nodig te vinden. Daarnaast geeft één respondent aan ontevreden te zijn over de medewerker van Bureau Jeugdzorg, omdat er te veel vragen werden gesteld aan zijn vrouw, zijn kinderen en aan hem. Een andere uithuisgeplaatste merkt op dat hij problemen had met het optreden van Bureau Jeugdzorg, omdat zijn kinderen uithuisgeplaatst dreigden te worden. Drie uithuisgeplaatsten zijn ronduit slecht te spreken over Bureau Jeugdzorg en/of de Raad voor de Kinderbescherming. Volgens hen hadden deze instanties de indruk dat ze de kinderen slecht behandelden, terwijl dit volgens hen pertinent niet waar is. Ze zijn dol op hun kinderen en het zou niet in hun opkomen de kinderen iets aan te doen. Het optreden van Bureau Jeugdzorg en/of de Raad voor de Kinderbescherming heeft voor deze respondenten tot veel frustraties geleid.

Systeemgesprek

Door 19 uithuisgeplaatsten wordt aangegeven dat er naar aanleiding van het huisverbod een systeemgesprek heeft plaatsgevonden, terwijl er volgens vier uithuisgeplaatsten geen systeemgesprek is geweest.⁷ In de 19 gevallen waarbij wel een systeemgesprek heeft plaatsgevonden, was dit over het algemeen tegen het einde van het huisverbod. In enkele gevallen heeft het systeemgesprek pas plaatsgevonden na afloop van het huisverbod. Over het verloop van het systeemgesprek oordelen de uithuisgeplaatsten wisselend. Het merendeel van de 19 uithuisgeplaatsten vertelt dat het gesprek goed is verlopen en dat er tijdens het gesprek goede afspraken zijn gemaakt, onder meer over het vervolg van de relatie (wel of niet samen verder). Enkele uithuisgeplaatsten merken op dat het systeemgesprek moeizaam verliep. Sommigen geven aan dat er tijdens het gesprek ruzie ontstond tussen de uithuisgeplaatsten en zijn (ex)vrouw of (ex)vriendin. Eén respondent vertelt dat het gesprek moeizaam verliep omdat tijdens het gesprek naar voren kwam dat hun jongste kind mogelijk uit huis geplaatst zou worden. Ook vertelt een respondent dat tijdens het systeemgesprek is besloten dat het huisverbod verlengd zou worden, wat volgens de uithuisgeplaatste een onterechte beslissing was. Door vier uithuisgeplaatsten wordt aangegeven dat ze tijdens het systeemgesprek het gevoel hadden dat de hulpverleners partij trokken voor de achterblijver. Eén van hen merkt daarbij expliciet op dat hij in zijn beleving in het systeemgesprek onvoldoende steun kreeg van zijn begeleider van de reclassering.

Vergelijking contacten voorafgaand en na huisverbod

Tien uithuisgeplaatsten hebben voorafgaande aan het huisverbod al enige vorm van hulpverlening gehad. Twee daarvan zijn in het kader van eerdere (huiselijk) geweldsituaties doorverwezen naar hulpverlening (Tactus en de Tender), terwijl drie anderen al in beeld waren bij Tactus in verband met hun verslavingsproblematiek. Eveneens drie uithuisgeplaatsten stonden ten tijde van het huisverbod onder behandeling van een psychiater of psycholoog. Ook vertellen twee uithuisgeplaatsten dat ze voorafgaande aan het huisverbod al hulp kregen van Bureau Jeugdzorg in verband met gedragsproblemen van één van hun kinderen.

Door twee uithuisgeplaatsten wordt opgemerkt dat de hulpverlening in het kader van het huisverbod niet wezenlijk verschilt van de hulpverlening in de periode na het huisverbod. Vier anderen vertellen dat het hulpaanbod naar aanleiding van het huisverbod is uitgebreid dan wel geïntensiveerd. Eén van hen geeft aan dat de hulpverlening die in het kader van het huisverbod is gestart specifiek is gericht op het voorkomen van geweld dan de hulpverlening die voor het huisverbod werd gegeven. De respondenten die naar aanleiding van eerdere geweldsincidenten al eens waren doorverwezen naar hulpverlening, vonden het nuttig om in het kader van het huisverbod opnieuw een hulpverleningstraject te volgen.

⁷ In één interview is het systeemgesprek niet aan de orde gekomen.

Mogelijke verbeteringen

Hoewel niet alle uithuisgeplaatsten tevreden zijn over de begeleiding van de reclassering en het hulpaanbod dat is gedaan, worden door hen zelf weinig concrete verbeterpunten voor hulpverlening genoemd. Toch kunnen uit de verhalen van de uithuisgeplaatsten wel enkele verbeterpunten worden gedestilleerd. Zo blijkt dat verschillende uithuisgeplaatsten vinden dat het hulpaanbod te lang op zich heeft laten wachten, waarmee zij indirect pleiten voor een sneller hulpaanbod. Ook wordt door een enkele uithuisgeplaatsten opgemerkt dat de hulpverleners in hun beleving te snel een oordeel vormen in het nadeel van de uithuisgeplaatste, wat ertoe kan leiden dat de uithuisgeplaatste het idee krijgt dat hij er alleen voor staat. Deze uithuisgeplaatsten lijken daarmee aan te geven meer behoefte te hebben aan een hulpverlener die voor hun belangen opkomt en die meer bereid is naar hun verhaal te luisteren. Eén uithuisgeplaatste is teleurgesteld dat de gemeente, de verantwoordelijke partij voor het opleggen van een huisverbod, na afloop van het huisverbod nooit contact heeft opgenomen om te informeren hoe het met het gezin is afgelopen.

Casus 4

Een uithuisgeplaatste vertelt dat het eerste contact met de reclassering direct de dag na het huisverbod plaatsvond. De uithuisgeplaatste zat op dat moment nog in de cel. Gedurende het huisverbod heeft hij vervolgens nog twee keer face-to-face contact gehad met een medewerker van de reclassering. Na afloop van het huisverbod is dit contact afgebouwd naar één keer per week en vervolgens naar alleen nog zo nu en dan telefonisch contact. De uithuisgeplaatste is tevreden over het contact met de reclassering. Ze hebben hem geholpen met het regelen van praktische zaken en hebben hem een luisterend oor geboden. Ook heeft de reclassering hem doorverwezen naar agressieregulatietraining.

4.3 Naleving

In de gesprekken met de uithuisgeplaatsten komt naar voren dat het huisverbod in 11 van de 24 gevallen is overtreden, terwijl 13 uithuisgeplaatsten aangeven dat het huisverbod niet is overtreden. In de 11 gevallen waarbij het huisverbod wel is overtreden, was dit volgens twee uithuisgeplaatsten op initiatief van de achterblijver, terwijl zes uithuisgeplaatsten zelf initiatief hebben genomen tot contact. De overige respondenten geven aan dat zowel de uithuisgeplaatste als de achterblijver behoefte hadden aan contact en toenadering met elkaar hebben gezocht. De wijze waarop de uithuisgeplaatste en de achterblijver contact hebben gehad varieert. In sommige gevallen is contact gelegd via internet of via sms-berichten, terwijl enkele uithuisgeplaatsten vertellen dat zij hun vrouw of vriendin fysiek hebben ontmoet. Door één respondent wordt opgemerkt dat hij zijn kinderen toevallig tegenkwam, maar daardoor wel beschuldigd werd van het overtreden van het huisverbod.

Als reden van het overtreden van het huisverbod wordt onder meer aangegeven dat er een sterke behoefte was om de partner te spreken. Ook wilden enkele uithuisgeplaatsten erg graag hun kinderen zien. Daarnaast wordt het regelen van praktische zaken genoemd als reden voor het overtreden van het huisverbod.

Consequenties

Van de 11 gevallen waarin het huisverbod is overtreden, is hiervan in vier gevallen zowel door de achterblijver als door de uithuisgeplaatste geen melding gedaan. In deze gevallen heeft het overtreden van het huisverbod voor de achterblijver en de uithuisgeplaatste geen

consequenties gehad. In zeven gevallen is wél melding gemaakt van de overtreding van het huisverbod. In één van deze situaties heeft de uithuisgeplaatste bij de politie gemeld dat zijn vrouw/vriendin het contactverbod had verbroken. In drie gevallen heeft de achterblijver (al dan niet via maatschappelijk werk) melding gemaakt van het overtreden van het huisverbod door de uithuisgeplaatste. Eén van deze uithuisgeplaatsten is hiervoor thuis door de politie bezocht, terwijl de twee anderen zijn opgepakt voor het overtreden van het huisverbod. Eén van hen heeft drie maanden hechtenis gekregen voor het overtreden van het huisverbod, de andere is na een aantal dagen cel weer op vrije voeten gesteld.

Controle

Naast de zeven uithuisgeplaatsten die zijn geconfronteerd met een melding over de overtreding van het huisverbod, is in acht andere gesprekken expliciet aan bod gekomen of de uithuisgeplaatste iets gemerkt heeft van de controle op naleving van het huisverbod. Geen van deze acht uithuisgeplaatsten zegt hiervan iets te hebben gemerkt.

Casus 5

Een respondent geeft aan dat zijn vriendin hem tijdens het huisverbod berichten stuurde via sms en internet. Ze liet via deze berichten weten dat ze hem miste en dat ze hem graag wilde ontmoeten. Ook wilde ze ergens afspraken zodat de uithuisgeplaatste hun zoon kon zien. De uithuisgeplaatste heeft niet op deze berichten gereageerd. Omdat hij wist dat het strafbaar was als hij dit niet zou melden, heeft hij bij de politie aangegeven dat zijn vriendin contact zocht. Zijn vriendin moest daarop naar het bureau komen.

4.4 Gevolgen

In de interviews met de uithuisgeplaatsten is ook aan de orde gekomen welke gevolgen het huisverbod heeft gehad voor de gezinssituatie en voor de uithuisgeplaatste. In deze paragraaf worden deze gevolgen uitgesplitst naar gevolgen voor de relatie tussen de uithuisgeplaatste en de respondent enerzijds en overige gevolgen anderzijds. Tot slot wordt in deze paragraaf ingegaan op het algemene oordeel van de uithuisgeplaatsten over de maatregel.

Gevolgen voor relatie

Van de 22 situaties waarin de achterblijver de vrouw/vriendin van de uithuisgeplaatste was, zijn tien uithuisgeplaatsten ten tijde van het interview nog samen met hun vrouw/vriendin, terwijl 12 relaties zijn verbroken. In drie gevallen liep er overigens op het moment van het huisverbod al een scheidingsprocedure of was de relatie al beëindigd, maar woonden de geïnterviewde en zijn vriendin nog wel bij elkaar.

Van de tien uithuisgeplaatsten die na het huisverbod nog steeds een relatie met hun vrouw/vriendin hebben, geven bijna alle uithuisgeplaatsten aan dat de thuissituatie is verbeterd sinds het huisverbod. Het gaat beter tussen hen en hun vrouw/vriendin, er wordt meer gepraat en minder ruzie gemaakt. Enkelen zeggen dat zij minder agressief zijn geworden. Twee uithuisgeplaatsten merken daarbij expliciet op dat de agressieregulatietraining zijn vruchten heeft afgeworpen: zij zijn hierdoor rustiger geworden en hebben geleerd te praten over hun problemen. Vijf uithuisgeplaatsten zijn (bijna helemaal) gestopt met het gebruik van alcohol of drugs, wat volgens hen heeft bijgedragen aan de verbetering van de thuissituatie. Eén uithuisgeplaatste geeft aan dat er sinds het huisverbod geen verbeteringen zijn opgetreden in de thuissituatie: volgens deze respondent heeft er namelijk

nooit geweld plaatsgevonden, niet in de periode voor het huisverbod en niet na het huisverbod.

Zoals gezegd is bij 12 uithuisgeplaatsten de relatie na het huisverbod verbroken, voor enkele van hen was het huisverbod de laatste zet om definitief een scheiding aan te vragen. Het merendeel van deze uithuisgeplaatsten is echter van mening dat het huisverbod met name negatieve consequenties heeft gehad. Enkelen merken op dat het huisverbod hen alleen maar ellende heeft gebracht. Toch geven drie uithuisgeplaatsten aan dat het contact met hun (ex)vrouw/vriendin sinds het huisverbod is verbeterd, ondanks of juist dankzij het feit dat zij uit elkaar zijn gegaan. Ook wordt door drie uithuisgeplaatsten opgemerkt dat ze door de agressieregulatietraining hun agressie beter onder controle hebben. Eén uithuisgeplaatste geeft aan dat hij sinds het huisverbod probeert zijn leven op orde te krijgen: hij is gestopt met drinken, volgt een opleiding, heeft een eigen huis en is weer gaan sporten. Desondanks heeft hij het gevoel dat het huisverbod hem niets heeft opgeleverd en vindt hij het vervelend dat zijn ex en hij uit elkaar zijn.

Van de twee uithuisgeplaatsten die thuis woonden ten tijde van het huisverbod, woont één respondent sinds het huisverbod niet meer bij zijn ouders. Wel is het contact met zijn ouders sinds het huisverbod verbeterd. De andere respondent is na het huisverbod teruggegaan naar zijn ouders. Ook hij geeft aan dat de relatie met zijn ouders is verbeterd. Sinds het huisverbod heeft hij geen agressieaanvallen meer gehad.

Casus 6

Een uithuisgeplaatste geeft aan dat hij in eerste instantie niet blij was met het huisverbod, maar achteraf beseft dat het een goede maatregel is geweest. Door het huisverbod is er rust gebracht in de situatie. Na het huisverbod wilde zijn vriendin aanvankelijk niet dat hij terug naar huis zou komen, omdat ze twijfelde of ze wel met hem verder wilde. Hij is daarom wat langer bij zijn moeder gebleven dan op basis van het huisverbod noodzakelijk was. Na drie weken is hij alsnog teruggegaan naar zijn vriendin. Sinds het huisverbod zijn er geen problemen meer geweest. Hij is minder gaan drinken, omdat hij wil voorkomen dat ze opnieuw ruzie krijgen. De uithuisgeplaatste geeft aan dat, wanneer het huisverbod niet was opgelegd, er mogelijk wel weer problemen zouden zijn ontstaan tussen hem en zijn vriendin.

Overige gevolgen

Naast de hierboven beschreven gevolgen voor de relatie tussen de uithuisgeplaatste en de achterblijver, zijn in de gesprekken ook verschillende andere gevolgen van het huisverbod aan de orde gekomen.

Werk

Door zes uithuisgeplaatsten wordt opgemerkt dat hun werk geleden heeft onder het huisverbod, waarvan drie aangeven dat zij (mede) door het huisverbod hun baan zijn kwijtgeraakt. Bij één van hen wordt een strafblad niet getolereerd bij de functie, voor de andere twee was het huisverbod voor de werkgever de druppel bij al langer spelend disfunctioneren van de uithuisgeplaatste. De overige drie hebben een eigen bedrijf. Ze hebben door het huisverbod hun werk een tijd lang niet kunnen uitvoeren, waardoor zij klanten zijn kwijtgeraakt. Ook wordt door één van hen opgemerkt dat het feit dat hij een huisverbod heeft gekregen klanten afschrikt.

Contact met kinderen

Een derde van de uithuisgeplaatsten merkt op dat het huisverbod grote gevolgen heeft gehad voor het contact met hun kinderen. Tijdens het huisverbod hebben zij hun kinderen niet kunnen zien, wat enkele uithuisgeplaatsten als zeer moeilijk hebben ervaren. Sommigen geven aan dat zij het onterecht vinden dat zij tijdens het huisverbod geen contact met hun kinderen mochten hebben, omdat het huisverbod is opgelegd wegens een conflict met hun vrouw/vriendin en niet vanwege een probleem met de kinderen. Daarnaast merken enkele uithuisgeplaatsten op dat het ook voor hun kinderen een schokkende ervaring is geweest om mee te maken dat hun vader werd opgepakt en een huisverbod kreeg. Van de uithuisgeplaatsten die na het huisverbod niet meer zijn teruggegaan naar hun vrouw/vriendin, hebben meerdere uithuisgeplaatsten na het huisverbod minder contact met hun kinderen dan daarvoor, omdat de kinderen bij hun moeder zijn blijven wonen. Dit wordt door de uithuisgeplaatsten als ingrijpende verandering ervaren.

Financiële consequenties

Door enkele uithuisgeplaatsten wordt opgemerkt dat het huisverbod voor hen aanzienlijke financiële consequenties met zich mee heeft gebracht. Zoals opgemerkt hebben enkele uithuisgeplaatsten een eigen bedrijf dat door het huisverbod tijdelijk heeft stilgelegd, wat voor hen nadelig financiële gevolgen heeft gehad. Twee uithuisgeplaatsten vertellen dat hun (ex)vriendin tijdens het huisverbod een groot deel van hun spullen en geld heeft meegenomen en is vertrokken. Ook merken enkele uithuisgeplaatsten op dat zij de eigenaar zijn van het huis waarin de achterblijver gedurende het huisverbod achterbleef. Sommige van hen vinden het onrechtvaardig dat zij degene zijn die uit huis geplaatst worden, terwijl hun vriendin achterblijft in hun huis.

Enkele uithuisgeplaatsten merken op dat er bij het opleggen van het huisverbod onvoldoende rekening wordt gehouden met de grote gevolgen die dit voor de uithuisgeplaatste kan hebben. De politie zou een meer zorgvuldige afweging moeten maken voordat ze een dergelijke maatregel toepast, zo wordt door één van hen opgemerkt.

Casus 7

Een uithuisgeplaatste geeft aan dat hij van mening is dat de beslissing voor het opleggen van het huisverbod te snel genomen is. In de periode dat het huisverbod plaatsvond was de vriendin van de uithuisgeplaatste geregeld onder invloed van verdovende middelen. Er is volgens de uithuisgeplaatste niet naar deze context gekeken. De uithuisgeplaatste en zijn vriendin zijn sinds het huisverbod uit elkaar. De ex-vriendin van de uithuisgeplaatste heeft veel van zijn spullen en geld meegenomen en zij heeft hem met schulden achtergelaten. Hun kinderen zijn in eerste instantie bij zijn ex-vriendin blijven wonen, maar zijn in de periode na het huisverbod in een pleeggezin geplaatst. De uithuisgeplaatste is door de hele situatie depressief geworden.

Oordeel over huisverbod

In het merendeel van de interviews is ook aan de orde gekomen wat, alles in overweging nemende, het oordeel is van de uithuisgeplaatsten over het huisverbod als maatregel tegen huiselijk geweld. Ongeveer de helft van de geïnterviewden geeft aan het huisverbod een goede maatregel te vinden. Wel geven enkele uithuisgeplaatsten aan dat ze het in hun situatie niet terecht vonden dat het huisverbod werd opgelegd, bijvoorbeeld omdat het volgens hen de eerste keer was dat er een incident met huiselijk geweld plaatsvond en/of omdat er geen enkele reden was om aan te nemen dat er opnieuw geweld zou gaan plaatsvinden. Sommige uithuisgeplaatsten zeggen aanvankelijk boos te zijn geweest over het opleggen van het huisverbod, maar dat zij achteraf zijn gaan inzien dat het goed was dat het huisverbod is opgelegd.

4.5 Dossiers en registratiegegevens

Evenals bij de achterblijvers is ook voor de uithuisgeplaatsten VIS2 geraadpleegd. In deze paragraaf wordt weergegeven welke informatie over hen beschikbaar is, welk hulpaanbod in het plan van aanpak is opgenomen en in hoeverre het geplande hulpaanbod is uitgevoerd en gemaakte afspraken zijn gerealiseerd. Daarbij wordt een vergelijking gemaakt met hetgeen de uithuisgeplaatsten hierover zelf hebben aangegeven in het interview. Ook wordt nagegaan in hoeverre de informatie uit de interviews van de uithuisgeplaatsten over de geweldsgeschiedenis overeenkomt met de gegevens uit het dossier.⁸

Naast de gegevens uit VIS2 zijn tevens registratiegegevens van de politie Twente opgevraagd. Met behulp van deze gegevens is nagegaan in hoeverre de geïnterviewde uithuisgeplaatsten voorkomen in de registraties, voorafgaand aan en na oplegging van het huisverbod. De resultaten van deze analyse komen in het tweede deel van deze paragraaf aan de orde.

Dossiers

Van 19 van de 24 geïnterviewde uithuisgeplaatsten is documentatie aangetroffen in VIS2. Van de 19 uithuisgeplaatsten die wel in VIS2 zijn opgenomen, is in 14 gevallen een plan van aanpak beschikbaar. Twee daarvan zijn erg summier ingevuld. Daarnaast geldt voor één dossier dat er weliswaar een plan van aanpak beschikbaar is, maar dat hierin alleen doelstellingen voor de achterblijver zijn geformuleerd.

In vrijwel alle dossiers (17) is het uitreikingsdocument opgenomen. In drie gevallen is tevens een uitreikingsdocument van de verlenging van het huisverbod beschikbaar, terwijl één dossier niet het oorspronkelijk uitreikingsdocument bevat, maar wel het document over de verlenging. Ook bevatten vrijwel alle dossiers (18) het proces verbaal en een ingevuld RiHG. In 13 dossiers zijn verslagen van afstemmingsoverleggen opgenomen. Ook zijn in meer of mindere mate verslagen van gesprekken tussen de uithuisgeplaatste en reclassering, verslagen van systeemgesprekken, vroeghulpinterventierapporten en indicatierapporten van Bureau Jeugdzorg bijgevoegd. Enkele dossiers bevatten daarnaast mailwisselingen van de betrokken hulpverleners en gerechtelijke uitspraken.

Hulpaanbod

Het geplande hulpaanbod zoals weergegeven in de plannen van aanpak en/of andere documentatie komt over het algemeen redelijk overeen met het hulpaanbod dat volgens de uithuisgeplaatste tot stand is gekomen. Dat geldt voor contacten met de reclassering, eventuele agressieregulatie training, het aanbod van Bureau Jeugdzorg voor thuiswonende minderjarige kinderen en eventuele overige vervolghulpverlening. Daar waar er verschillen zijn tussen hetgeen de uithuisgeplaatste zelf heeft aangegeven en de informatie in de documenten, hebben deze voornamelijk betrekking op de motivatie van de uithuisgeplaatste. Daarnaast hebben enkele uithuisgeplaatste naar eigen zeggen meer hulp ontvangen dan uit de dossiers naar voren komt. In één van deze gevallen is dit mogelijk te wijten aan het ontbreken van het plan van aanpak in het dossier.

Relaties en geweldsgeschiedenis

Evenals in de dossiers van de achterblijvers, blijkt het ook bij uithuisgeplaatsten enkele keren voor te komen dat de relatie volgens het dossier is beëindigd, terwijl de

⁸ De plannen van aanpak zijn niet voorafgaand aan het interview doorgenomen. De vergelijking heeft achteraf plaatsgevonden. Dit komt enerzijds omdat niet altijd tijdig toegang tot VIS2 is verkregen, anderzijds is niet van alle uithuisgeplaatsten documentatie aangetroffen in VIS2.

uithuisgeplaatsten in werkelijkheid weer/nog bij de achterblijver woont. In één van deze gevallen zijn de achterblijver en de uithuisgeplaatste een aantal maanden uit elkaar geweest, maar zijn ze op het moment van het interview weer samen, terwijl in een ander geval de uithuisgeplaatste nog steeds van plan is de relatie te beëindigen, maar nog wacht op een geschikte vervangende woonruimte.

Ook is er enige discrepantie in de geweldsgeschiedenis. De dossiers laten in enkele gevallen een ernstiger geweldsverleden zien dan in de gesprekken met de uithuisgeplaatsten naar voren is gekomen.

Politie

Met behulp van gegevens van de regiopolitie Twente is nagegaan in hoeverre de geïnterviewde uithuisgeplaatsten voorkomen in de registraties. Van hen komen vier voor in de bestanden van de politie in de periode voorafgaand aan de aan hen opgelegde huisverboden. Eén van hen is in 2004, 2006 en 2007 in aanraking geweest met de politie vanwege huiselijk geweld. De overige drie komen één keer voor tussen 2004 en 2009. In de periode na het huisverbod zijn zes geïnterviewden opnieuw in aanraking geweest met de politie vanwege een huiselijke of echtelijke twist of het lastigvallen van de ex-partner. Dit betreft een kwart van de geïnterviewden. Twee van hen komen twee maal voor in de registraties vanwege een echtelijke twist of het lastigvallen van hun ex-partner, één van hen komt vier maal voor. Het betreffen meldingen bij de politie, geen aangiften van huiselijk geweld. Het is met andere woorden niet met zekerheid aan te geven dat zij hun (ex)partner opnieuw fysiek geweld hebben aangedaan. Wel is duidelijk dat de relatie nog steeds problematisch is.

4.6 Resumé

Er is met 24 uithuisgeplaatsten een gesprek gevoerd over hun ervaringen met het huisverbod en de opgestarte hulpverlening. Twaalf van hen hebben sinds het huisverbod geen relatie meer met de toenmalige partner (tabel 4.1). Degenen die nog wel een relatie hebben met hun partner geven aan dat deze is verbeterd sinds het huisverbod.

Alle geïnterviewde hebben tijdens het huisverbod contact gehad met de reclassering. Bij de meesten heeft het eerste contact met de reclassering binnen drie dagen na de oplegging van het huisverbod plaatsgevonden. Van de 24 uithuisgeplaatsten hebben 18 een vorm van vervolghulpverlening gevolgd. Met name de agressieregulatietraining wordt door degenen die dit hebben gevolgd gewaardeerd.

Voorafgaand aan het huisverbod hebben 13 uithuisgeplaatsten eerder ook geweld gebruikt. De aanleiding voor het incident dat tot een huisverbod heeft geleid ligt in een escalatie van spanningen en ruzies, waarbij drie uithuisgeplaatsten aangeven dat ook hun partner op dat moment geweld gebruikte. Ruim de helft van de uithuisgeplaatsten heeft tijdens het huisverbod geloged bij familie, de overige uithuisgeplaatsten sliepen bij vrienden, in een hotel, in een auto of waren gedetineerd.

Uit registraties van de politie blijkt dat vier geïnterviewden voorafgaand aan het huisverbod ook in aanraking zijn geweest met de politie vanwege huiselijk geweld. Zes geïnterviewden, een kwart van alle geïnterviewden, zijn in de periode na het huisverbod in aanraking geweest met de politie wegens een echtelijke/huiselijke twist of het lastigvallen van de ex-partner.

Meerdere uithuisgeplaatsten geven aan dat het huisverbod soms vergaande consequenties heeft gehad, terwijl zij ook het gevoel hebben gehad dat de hulpvragen van de achterblijvers centraal hebben gestaan. Zij hebben het gevoel dat hun mening niet goed is meegenomen bij de oplegging van het huisverbod en in het traject daarna.

Tabel 4.1 Belangrijkste bevindingen interviews uithuisgeplaatsten (N=24)

	Aantal achterblijvers
Fysiek geweld in (recent) verleden, voorafgaand aan huisverbod	13
Thuiswonende minderjarige kinderen	17
Verlenging huisverbod	6
Overtreding huisverbod	11
Contact reclassering tijdens huisverbod	24
Contact Bureau Jeugdzorg met kinderen tijdens huisverbod	16
Systeemgesprek	19
Vervolg hulpverlening	18
Contact hulpverlening voorafgaand aan huisverbod	10
Jaar na huisverbod nog contact reclassering	13
Partners gescheiden na huisverbod	12
Plan van aanpak in VIS2	14*

* Van 19 uithuisgeplaatsten is documentatie in VIS2 aangetroffen, bij 14 van hen ging het (onder andere) om een plan van aanpak.

5. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In dit afsluitende hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen van het resultatenonderzoek naar het huisverbod in Twente weergegeven. Daarbij worden de onderzoeksvragen als leidraad genomen. De centrale vraagstelling van het onderzoek is: Wat zijn de resultaten (op cliëntniveau) van de uitvoering van de Wet tijdelijk huisverbod in de Twentse gemeenten? Op basis hiervan is een drietal onderzoeksvragen geformuleerd.

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn meerdere samenhangende activiteiten uitgevoerd. Het onderzoek is begonnen met het verzamelen van relevante (schriftelijke) informatie en het voeren van (groeps)gesprekken voor het achterhalen van de beleidsveronderstellingen. In het daaropvolgende onderdeel zijn plannen van aanpak voor de hulpverlening aan het systeem (uithuisgeplaatste, achterblijver en eventuele kinderen) verzameld en interviews gehouden met uithuisgeplaatsten en achterblijvers. Er hebben 25 achterblijvers en 24 uithuisgeplaatsten meegewerkt aan het onderzoek. Op enkelen na komen de achterblijvers en uithuisgeplaatsten niet uit hetzelfde systeem. In totaal is hierdoor over bijna een kwart van alle huisverboden in de periode maart 2009 tot en met maart 2010 persoonlijke informatie verkregen. Ten slotte zijn enkele registratiegegevens van de drie reclasseringsorganisaties, Bureau Jeugdzorg en de Monitor Huiselijk geweld (gebaseerd op politiegegevens) verkregen en geanalyseerd, onder andere om na te gaan in hoeverre er sprake is van recidive.

5.1 Beleidsveronderstellingen

Wat zijn de beleidsveronderstellingen die ten grondslag liggen aan (de hulpverlening rond) het huisverbod in Twente? Dat wil zeggen, hoe (via welke processen en gedragsmechanismen) zou een specifieke interventie de gewenste gedragsveranderingen bij de doelgroep tot stand moeten brengen? Wat zijn de beoogde resultaten?

Aannames

- De veronderstellingen voorafgaand aan de toepassing van het huisverbod zijn: er gaat een preventieve werking van uit; de geweldsuitbarsting wordt als startpunt van de hulpverlening genomen; er is sprake van een integrale aanpak (hele systeem wordt betrokken, zowel repressief als hulpverlenend); en er wordt een signaal afgegeven ('geweld mag niet').
- Als werkzame mechanismen worden onderscheiden: een systeemgerichte hulpverlening; altijd en snel de benodigde hulp opstarten; een effectiever hulpaanbod realiseren; en een combinatie van repressie en hulpverlening toepassen.
- De beoogde primaire resultaten zijn: het stoppen van geweld; recidive terugdringen; en een ambulante benadering waardoor geen beroep op opvang hoeft te worden gedaan.
- Mogelijke verwachte neveneffecten betreffen: minder capaciteit bij de politie en de hulpverlening voor reguliere werkzaamheden; en een betere kennis bij de samenwerkende instellingen over elkaars werkzaamheden.

Ervaringen

- De ervaringen van de betrokken partijen in Twente zijn: de landelijke richtlijnen zijn bij het opstellen van het beleid gevolgd; de gestelde doelen (bieden time-out en snel op gang brengen meest geëigende hulp) zijn gerealiseerd; de aanpak is strakker dan bij de reguliere aanpak huiselijk geweld; er is sprake van controle op het nakomen van gemaakte afspraken; het tijdens de geweldsuitbarsting ingrijpen/motiveren voor hulpverlening wordt niet altijd gerealiseerd (maatschappelijk werk niet altijd binnen uur aanwezig); en het bereik van de hulpverlening is vergroot (meer gezinnen in zicht).
- Knelpunten: het zicht op gezinnen zonder vervolghulpverlening is beperkt; de vervolghulpverlening is te vrijblijvend (waardoor verhoging risico recidive ontstaat); tien dagen blijken soms te kort om de meest geëigende vervolghulpverlening aan te kunnen geven, terwijl dit wel moet worden opgenomen in het plan van aanpak dat op de negende dag wordt vastgesteld; en de meerwaarde van het huisverbod als maatregel, behalve het feit dat er sprake is van een time-out, wordt bij achterliggende psychiatrische of verslavingsproblematiek betwijfeld.
- De indruk bestaat dat het huisverbod aan de doelstellingen voldoet: het geweld stopt en de hulpverlening (met name voor de achterblijvers) komt zeer snel op gang. Daarnaast ontvangt het merendeel van de achterblijvers een vorm van vervolghulp. Dat geldt eveneens voor de uithuisgeplaatsten. Dit neemt niet weg dat het huisverbod, volgens meerdere betrokkenen (zowel professionals als achterblijvers en uithuisgeplaatsten zelf), niet altijd de meest geëigende maatregel lijkt te zijn. Dit geldt met name bij psychiatrische en verslavingsproblemen. Deze achterliggende problemen kunnen niet binnen tien dagen in kaart zijn gebracht, terwijl een behandeling langdurig is. Vaak zijn uithuisgeplaatsten met een verslavingsproblematiek bovendien niet gemotiveerd voor het volgen van een behandeling.

5.2 Plannen van aanpak

In hoeverre komen de beleidsveronderstellingen terug in het Plan van aanpak? Is het Plan van aanpak daadwerkelijk uitgevoerd?

Beschikbare informatie

- De registratie in VIS2 is niet volledig. Over geïnterviewde uithuisgeplaatsten is meer informatie beschikbaar in VIS2 dan over geïnterviewde achterblijvers.¹
- In totaal is over 14 van de 25 geïnterviewde achterblijvers en van 19 van de 24 geïnterviewde uithuisgeplaatsten documentatie aangetroffen in het VIS2 systeem.² Dit betreft echter niet altijd een Plan van aanpak.
- Er zijn zeven plannen van aanpak van geïnterviewde achterblijvers aangetroffen, waarvan er één voorlopig is en één erg beknopt is ingevuld, terwijl er 14 plannen van

¹ Dit komt waarschijnlijk omdat de geïnterviewde achterblijvers al eerder in de tijd met een huisverbod te maken hebben gehad dan de geïnterviewde uithuisgeplaatsten. In de beginperiode van de toepassing van de wet werd de registratie in VIS2 minder goed bijgehouden dan thans het geval is.

² Dit wordt deels veroorzaakt door het feit dat de onderzoekers alleen geautoriseerd waren voor VIS2 van Enschede, Almelo en Hengelo. Van achterblijvers en uithuisgeplaatsten uit de overige gemeenten in Twente kon met andere woorden sowieso geen plan van aanpak of overige documentatie worden verzameld, terwijl deze gemeenten ook in een later stadium met VIS2 zijn gaan werken.

aanpak van geïnterviewde uithuisgeplaatsten beschikbaar zijn. Daarnaast zijn er verslagen van afstemmingsoverleggen en systeemgesprekken in VIS2 opgenomen, waaruit doelen rond de hulpverlening zijn te achterhalen.

Inhoudelijke beoordeling

- De realisatie van de beleidsveronderstellingen is niet goed te achterhalen uit de plannen van aanpak. Wat het uiteindelijke resultaat van een huisverbod is (Is het geweld gestopt? Is de beoogde hulpverlening gevolgd en succesvol afgerond?), is niet vastgelegd, omdat er geen follow-up wordt gedaan. Meestal is wel te zien wanneer de hulpverlening is gestart en welke hulpverlening is aangeboden. Of deze hulpverlening daadwerkelijk gestalte heeft gekregen is achterhaald uit de interviews met de achterblijvers en de uithuisgeplaatsten. Dit is niet in VIS2 zelf vastgelegd.
- Alle aangekondigde of gewenste vervolghulpverlening voor de achterblijvers is inderdaad tot stand gekomen. Dit is afgeleid uit de vergelijking tussen de vastgelegde doelen/doelstellingen en hetgeen de geïnterviewden tijdens de gesprekken hebben aangegeven.
- Ook bij de uithuisgeplaatsten blijkt het geplande hulpaanbod over het algemeen redelijk overeen te komen met hetgeen daadwerkelijk tot stand is gekomen. Uit de dossiers komt echter wel naar voren dat de uithuisgeplaatsten in de interviews niet altijd alles hebben verteld over de geweldsgeschiedenis. Zes uithuisgeplaatsten hebben in het gesprek aangegeven dat er voorafgaande aan het huisverbod niet eerder sprake is geweest van fysiek geweld tegen de achterblijver. Uit de dossiers van deze achterblijvers blijkt echter dat dit wel het geval is geweest.

5.3 Doelstelling

<p>Is de hoofddoelstelling van het huisverbod – het stoppen van het geweld - bereikt? In hoeverre is er sprake van recidive bij de personen die een huisverbod hebben opgelegd gekregen?</p>
--

Geweldsverloop

- Uit de geweldsgeschiedenis blijkt dat twee derde van de geïnterviewde achterblijvers in het (recente) verleden, voorafgaande aan het huisverbod, met fysiek geweld te maken heeft gehad. Ruim de helft van de 24 geïnterviewde uithuisgeplaatsten geeft aan in het (recente) verleden fysiek geweld te hebben gebruikt binnen de relatie. Het geweld heeft in sommige gevallen jaren geleden plaatsgevonden.
- Tijdens en na het huisverbod is geen van de 25 geïnterviewde achterblijvers weer slachtoffer geweest van fysiek geweld. Drie van hen zijn enkele weken tot maanden na het huisverbod nog wel lastig gevallen door hun ex-partner (via telefoon, sms of e-mail).

Resultaat huisverbod

- Van de 25 geïnterviewde achterblijvers geeft ruim de helft (14) aan dat de uithuisgeplaatste ten tijde van het interview niet meer thuis woont. Zij zijn gescheiden of wonen gescheiden. Deze scheiding heeft overigens niet altijd tijdens of direct na het huisverbod plaatsgevonden.
- Van de 22 situaties waarin de achterblijver de vrouw/vriendin van de uithuisgeplaatste was, zijn tien uithuisgeplaatsten ten tijde van het interview nog samen met hun

vrouw/vriendin, terwijl 12 relaties zijn verbroken. Enkele achterblijvers en uithuisgeplaatsten geven aan dat er op het moment van het huisverbod al een scheidingsprocedure liep of de relatie al was beëindigd.

- Degenen die nog samen zijn, zowel onder de geïnterviewde achterblijvers als uithuisgeplaatsten, geven aan dat de relatie sinds het huisverbod (aanzienlijk) verbeterd is.
- Zowel achterblijvers als uithuisgeplaatsten schrikken vaak van de consequenties van het huisverbod. Vooral in situaties waarin beide partners verder willen met elkaar, maar ook wanneer er sprake is van een psychiatrische problematiek bij de uithuisgeplaatste, zijn zij van mening dat het contactverbod te lang duurt.
- Het huisverbod wordt door de achterblijvers positiever beoordeeld dan door de uithuisgeplaatsten. Meerdere uithuisgeplaatsten voelen zich niet gehoord (geen wederhoor), onbegrepen en het slachtoffer van de gehele procedure. Zij zijn in meerdere gevallen hun huis kwijt geraakt, hebben moeizaam contact met hun kinderen en hebben tijdens het huisverbod te weinig begeleiding ervaren.

Recidive op basis van registratiegegevens

- Uit registraties van de politie blijkt dat vier geïnterviewde uithuisgeplaatsten voorafgaand aan het huisverbod (tussen 2004 en 2009) ook in aanraking zijn geweest met de politie vanwege huiselijk geweld. Zes geïnterviewden, een kwart van alle geïnterviewden, zijn in de periode na het huisverbod in aanraking geweest met de politie wegens een echtelijke/huiselijke twist of het lastigvallen van de ex-partner.
- Uit gegevens van de reclassering blijkt dat in heel Twente in 2009 zes personen twee maal een huisverbod hebben gekregen binnen hetzelfde jaar. Met andere woorden 4% van alle uithuisgeplaatsten in 2009 heeft in ieder geval zodanig gerecidiveerd dat er een tweede huisverbod is opgelegd.
- Uit de Monitor Huiselijk geweld Twente blijkt dat de recidive onder plegers van huiselijk geweld binnen een peiljaar groter is dan over meerdere jaren. Dit suggereert dat de kans op herhaling kleiner is naarmate er meer dan een jaar is verstreken na het plegen van huiselijk geweld (dat wordt gemeld bij de politie).

Ervaringen versus registratiegegevens

- In hoeverre het geweld daadwerkelijk voor langere tijd stopt is niet eenduidig vast te stellen. De geïnterviewde achterblijvers geven aan geen slachtoffer meer te zijn geweest van (fysiek) huiselijk geweld, maar uit de politiecijfers blijkt dat een kwart van de geïnterviewde uithuisgeplaatsten na het huisverbod nog wel weer voorkomt in de registraties van de politie in verband met huiselijk geweld en/of een echtelijke of huiselijke twist of het lastigvallen van de ex-partner. Vermoedelijk gaat het bij deze vorm van recidive vooral om ex-partners die zich nog niet kunnen neerleggen bij het feit dat de relatie is beëindigd. Hoe meer tijd er is verstreken, hoe minder zij hun ex-partner nog lastigvallen. Dat komt overeen met het feit dat de recidive binnen een peiljaar groter is dan over een langere periode het geval is.
- Of het huisverbod een betere maatregel is dan andere maatregelen om huiselijk geweld te stoppen is op basis van dit onderzoek niet aan te geven. Daarvoor zouden ook vergelijkingen met een controlegroep moeten plaatsvinden: huisverbodwaardige zaken waarbij geen huisverbod wordt opgelegd.
- Duidelijk is wel dat een meerderheid van de geïnterviewden heeft aangegeven dat zij na een jarenlange confrontatie met huiselijk geweld dankzij het huisverbod niet meer met huiselijk geweld in aanraking zijn gekomen. Zij schrijven dit zelf dan ook rechtstreeks toe aan het huisverbod. Zij leven nu gescheiden van hun gewelddadige ex-partner of de relatie is zodanig verbeterd dat er geen geweld meer voorkomt.

5.4 Ten slotte

Ten slotte komen uit het onderzoek nog enkele aanvullende bevindingen naar voren die niet rechtstreeks aan één van de onderzoeksvragen zijn te koppelen. Deze worden hieronder weergegeven.

Hulpverlening

Over het algemeen wordt de hulp door het maatschappelijk werk tijdens het huisverbod op prijs gesteld door de achterblijvers. Over Bureau Jeugdzorg zijn meerdere achterblijvers (en uithuisgeplaatsten) minder positief, ondanks dat de aangeboden hulp voor de kinderen in de vorm van ‘Let op de kleintjes’/‘En nu ik’ wel op prijs is gesteld. Enkeleren ervaren druk van Bureau Jeugdzorg om de kinderen uit huis te (laten) plaatsen. Over de begeleiding door de reclassering zijn de meeste uithuisgeplaatsten weliswaar tevreden, maar een derde van hen trekt wel de zinvolheid ervan in twijfel. Het nut van de agressieregulatie therapie wordt door vrijwel alle uithuisgeplaatsten ingezien, terwijl de deelname hieraan ook positief wordt beoordeeld.

Naleving

In de helft van de gevallen is het huisverbod niet nageleefd; soms via telefonisch contact, soms via fysiek contact. In meerdere situaties wilden zowel achterblijvers als uithuisgeplaatsten hun partner graag zien. Het betreft dus niet altijd een uithuisgeplaatste die op kwaadwillende gronden contact zoekt met de achterblijver. Bijna geen van de achterblijvers en uithuisgeplaatsten heeft iets gemerkt van een controle op de naleving van het huisverbod.

Perceptie betrokkenen

De perceptie van sommige geïnterviewde achterblijvers en uithuisgeplaatsten lijkt niet overeen te komen met de wijze waarop de procedures rond een huisverbod normaliter worden uitgevoerd. Zo hebben enkele achterblijvers aangegeven dat aan henzelf de keuze is gelaten of zij wilden dat hun partner al dan niet een huisverbod zou krijgen, terwijl enkele anderen het idee hebben dat het doen van een aangifte een voorwaarde was om een huisverbod te kunnen opleggen. Dit is feitelijk onmogelijk, aangezien een huisverbod niet met een aangifte (al dan niet door het slachtoffer) hoeft samen te gaan, terwijl de keuze van het al dan niet opleggen wordt bepaald aan de hand van een RiHG door de hulpofficier van justitie.

Positie achterblijver

Zowel achterblijvers als uithuisgeplaatsten geven aan dat het verhaal en de verklaring van de achterblijver door de politie en de hulpverlening als uitgangspunt wordt genomen. Beide partijen vinden dit niet altijd terecht. De mening en ervaring van de uithuisgeplaatste wordt zelden meegewogen, als deze überhaupt al wordt aangehoord. Daarbij vinden ook beide partijen dat de hulpverlening zich vooral op de achterblijvers richt, terwijl een kenmerk van het huisverbod een systeemgerichte aanpak is. De hulpverlening voor achterblijvers en uithuisgeplaatsten verloopt daarbij niet synchroon (eventuele agressieregulatie therapie voor de uithuisgeplaatste wordt doorgaans pas weken tot maanden na het huisverbod opgestart), terwijl er zelden sprake is van gezamenlijke hulpverlening zoals een relatie-therapie.

Belangrijke elementen

Al met al lijkt het huisverbod een goede en zinvolle maatregel te zijn, die een bijdrage levert aan het stoppen van geweld. In sommige gevallen werkt het als een steun in de rug om de relatie te kunnen beëindigen, waardoor het geweld is gestopt. In andere situaties

heeft de hulpverlening er aan bijgedragen dat de partners beter met elkaar weten om te gaan, waardoor onenigheden niet meer uit de hand lopen. De elementen die hieraan bijdragen zijn: het schrik-effect (uithuisgeplaatste kan van het ene op het andere moment niet meer thuis komen en verblijft vaak één tot enkele dagen in een politiecel); de bewustwording dat geweld door de autoriteiten niet wordt geaccepteerd; de erkenning van de problematiek; en de snelle en gerichte hulpverlening.

BIJLAGE ITEMLIST ACHTERBLIJVERS EN UITHUISGEPLAATSTEN

1. Achtergrond respondent

- Gezinsamenstelling
- Geweldsgeschiedenis

2. Opleggen huisverbod

- Wanneer is het huisverbod opgelegd? Was er ook sprake van een verlenging?
- Wat was de aanleiding?
- Hoe ging het opleggen van het huisverbod in zijn werk? Hoe kijkt de respondent hierop terug?
- Van wie is informatie gekregen over de procedure? Was deze informatie duidelijk?
- Waar is de uithuisgeplaatste naar toe gegaan? Is dat goed verlopen?
- Had de uithuisgeplaatste voldoende spullen en geld mee?
- Zijn er verbeteringen mogelijk bij het opleggen van het huisverbod?

3. Hulpverlening

- Wanneer was het eerste contact met de reclassering, het maatschappelijke werk of bureau jeugdzorg?
- Met welke instelling is de respondent in contact geweest?
- Hoe verliep dit eerste contact? Wat is daarbij besproken?
- Was er speciale aandacht voor de eventuele kinderen?
- Welk hulpaanbod is gedaan?
- Hoe verliep het verdere contact met de reclassering, het maatschappelijk werk of bureau jeugdzorg?
- Hoe vaak was er telefonisch en hoe vaak face-to-face contact?
- Is er een systeemgesprek geweest? Hoe is dit verlopen?
- Is de respondent tevreden over de medewerkers van de reclassering, het maatschappelijk werk of bureau jeugdzorg?
- Heeft de hulpverlening tijdens het huisverbod iets veranderd in het gezin/de geweldssituatie?
- Wat is al met al het resultaat van het huisverbod (geweest)?

Hulpverlening voor en na het huisverbod

- Was er voorafgaand aan het huisverbod ook al contact met de hulpverlening en/of de politie?
- Wat is het verschil tussen de hulpverlening voorafgaand en tijdens het huisverbod?
- Hoe lang nadat het huisverbod was afgelopen is er nog contact geweest met de hulpverlening? Nog contact geweest met politie? Zijn dit dezelfde hulpverleners als tijdens het huisverbod?
- Ontvangt het gezin momenteel nog steeds hulpverlening? Zo ja, welke?
- In hoeverre draagt de hulpverlening bij aan de gezinssituatie c.q. de geweldssituatie?
- Wat zou er beter kunnen?

4. Naleving

- Is het huisverbod nageleefd? Zo nee, waarom niet? Is hiervan melding gedaan? Wat waren de consequenties daarvan?
- Hoe werd de naleving van het huisverbod gecontroleerd? Wat heeft de respondent daarvan gemerkt?

